

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Gabriela Vincencová

Občianske právo

2014

Publikácia bola vydaná a financovaná z prostriedkov ESF
v rámci národného projektu Profesijný a kariérový rast
pedagogických zamestnancov.
ITMS kód projektu 26120130002
ITMS kód projektu 26140230002

Občianske právo

Gabriela VINCENCOVÁ

Bratislava 2014

Názov: **Občianske právo**
Autor: Mgr. Gabriela Vincencová
Recenzenti: PhDr. Daniela Ďurajková
PaedDr. Eva Frišová

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave
Odborná redaktorka: Mgr. Terézia Peciarová
Grafická úprava: Ing. Monika Chovancová
Vydanie: 1.
Rok vydania: 2014
Počet strán: 76
ISBN **978-80-8052-578-1**

OBSAH

Úvod	4
1/ Občianske právo – vymedzenie pojmov	5
2/ Pramene občianskeho práva	6
3/ Účastníci občianskeho práva	7
3.1 Fyzické osoby	7
3.2 Právnické osoby	10
3.3 Štát	13
4/ Právne úkony	17
5/ Zastúpenie	19
6/ Vlastnícke právo	22
7/ Spoluvlastníctvo	25
7.1 Podielové spoluvlastníctvo	25
7.2 Bezpodielové spoluvlastníctvo manželov	25
8/ Práva k cudzím veciam	28
8.1 Záložné právo	28
8.2 Vecné bremená	30
8.3 Zádržné právo	31
9/ Zodpovednosť za škodu a bezdôvodné obohatenie	34
10/ Záväzkové právo	42
10.1 Zmluvy	49
10.2 Exekučné konanie	58
11/ Dedenie	60
11.1 Dedenie zo zákona	64
11.2 Dedenie zo závetu	65
Zoznam bibliografických odkazov	75
Príloha	76

Úvod

Občianske právo je ďalší učebný zdroj k akreditovanému vzdelávaciemu programu, ktorý je zameraný na právne odvetvie. Nesie rovnomenný názov ako vzdelávací program a je vypracovaný pre kategóriu učiteľ, podkategóriu učiteľ pre stredné školy a učiteľ pre kontinuálne vzdelávanie.

Je vhodný najmä pre vyučovacie predmety občianska náuka a právna náuka, pretože hlavne v týchto predmetoch sa rozvíja a upevňuje občianske a právne vedomie, posilňuje sa zmysel jednotlivcov pre osobnú a občiansku zodpovednosť.

Z dôvodu obsírnosti problematiky sú v učebnom zdroji uvedené základné informácie, ktoré budú v priebehu vzdelávania lektorom rozširované.

Vzdelávací program je rozvrhnutý na 30 vyučovacích hodín, 26 hodín sa bude realizovať prezenčnou formou a 4 hodiny dištančnou formou. Výstup z dištančnej formy vzdelávania predstavuje písomne vypracovaný návrh aktív (2), ktoré učiteľ aplikuje priamo na vyučovacej hodine.

Učebný zdroj obsahuje okrem odbornej teórie aj aktivity, ktorých cieľom je osvojiť si rozsiahlu právnickú problematiku čo najlepšie. Pre účastníkov vzdelávania je pripravený aj pomocný študijný materiál, ktorý tvoria vzory zmlúv a splnomocnenia.

Veríme, že učebný zdroj *Občianske právo* bude vhodnou pomôckou pre všetkých pedagógov, ktorí sa zúčastnia vzdelávania.

Autorka

1/ Občianske právo – vymedzenie pojmov

Občianske právo je ťažiskové odvetvie *súkromného práva* (Babitz a kol., 2002).

Delíme ho na:

- občianske právo hmotné,
- občianske právo procesné.

Občianske právo hmotné – upravuje spoločenské vzťahy *osobnej a majetkovej povahy*. Ide o vzťahy medzi fyzickými osobami (občanmi) navzájom, fyzickými a právnickými osobami a medzi fyzickými a právnickými osobami na jednej strane a štátom na druhej strane. Predmet občianskeho práva tvoria aj niektoré ďalšie spoločenské *vzťahy nemajetkového charakteru* (napr. ochrana autorských práv – literárne, vedecké, umelecké diela; patenty, vynálezy, ochranné známky ap.). Upravuje aj vzťahy súvisiace *s ochranou osobnosti*.

Občianske právo procesné – upravuje postup súdov a účastníkov konania v občianskoprávných sporoch.

2/ Pramene občianskeho práva

Základnými prameňmi občianskeho práva sú *Ústava Slovenskej republiky* a *Občiansky zákonník*. Okrem Občianskeho zákonníka občianskoprávne normy obsahujú aj ďalšie predpisy, z ktorých možno k prameňom občianskeho práva priradiť najmä tieto zákony: autorský zákon, zákon o dizajnoch, zákon o vynálezoch, priemyselných vzoroch a zlepšovacích návrhoch, zákon o patentoch, dodatkových ochranných osvedčeniach (patentový zákon), zákon o úžitkových vzoroch a iné.

Ďalšími prameňmi občianskeho práva, ktoré súvisia s Občianskym zákonníkom alebo ďalšími typickými občianskoprávnymi predpismi, sú: *Občiansky súdny poriadok*, zákon o konkurze a vyrovnaní, zákon o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (exekučný zákon), zákon o notároch a notárskej činnosti a iné (Lazar a kol., 2004).

Zásady občianskeho práva:

- zásada rovnosti účastníkov,
- zásada „všetko je dovoľené, čo nie je zakázané“,
- zásada zákazu zneužitia subjektívnych práv,
- zásada slobody vôle,
- zásada ekvity,
- zásada istoty a stability v súkromnoprávných vzťahoch,
- zásada prevencie,
- zásada konania v súlade s dobrými mravmi, dobromyseľne, v dobrej viere. (Lazar a kol., 2004)

3/ Účastníci občianskoprávných vzťahov

Účastníkmi občianskoprávných vzťahov sú: *fyzické osoby, právnické osoby a štát*.

3.1 Fyzické osoby

Fyzickou osobou v zmysle občianskeho práva je *biosociálna bytosť*. Spôsobilosť fyzických osôb *na práva a povinnosti* vzniká *narodéním*. Uvedená spôsobilosť je priznaná aj počatému dieťaťu, ak sa narodí živé. Spôsobilosť mať práva a povinnosti zaniká *smrťou*, alebo ak súd vyhlási fyzickú osobu za mŕtvu (za mŕtveho môže súd vyhlásiť aj nezvestnú osobu, ak so zreteľom na všetky okolnosti možno usúdiť, že už nežije).

Spôsobilosť fyzickej osoby *na právne úkony* (vlastnými právnymi úkonmi *nadobúdať práva a brať na seba povinnosti*) vzniká v plnom rozsahu *plnoletosťou*. Plnoletosť sa nadobúda dovŕšením 18. roku veku. Pred dosiahnutím tohto veku sa plnoletosť nadobúda *len uzavretím manželstva*, a to v prípade maloletého, ktorý je starší ako 16 rokov, ak o povolení uzavrieť manželstvo rozhodol súd. Takto nadobudnutá plnoletosť sa nestráca ani zánikom manželstva, ani vyhlásením manželstva za neplatné pred dovŕšením osemnásteho roku veku. Od spôsobilosti na právne úkony je potrebné odlišovať spôsobilosť na zavinené protiprávne úkony (deliktuálnu spôsobilosť). Maloletí majú spôsobilosť len na také právne úkony, ktoré sú svojou povahou primerané rozumovej a vôľovej vyspelosti zodpovedajúcej ich veku. Pre maloletých teda nie je v zákone ustanovená presná veková hranica, na základe ktorej by bola odstupňovaná ich právna spôsobilosť. (Zdroj: www.aspi.sk).

Pozbavenie spôsobilosti na právne úkony

Fyzickú osobu môže súd *pozbauiť spôsobilosti* na právne úkony v prípade, ak pre duševnú chorobu, ktorá nie je len prechodná, nie je schopná *vôbec* robiť právne úkony.

Obmedzenie spôsobilosti na právne úkony

V prípade, že fyzická osoba pre duševnú chorobu, ktorá nie je len prechodná, alebo pre nadmerné požívanie alkoholických nápojov alebo omamných prostriedkov či jedov je schopná robiť len *niektoré* právne úkony, môže súd jej spôsobilosť na právne úkony *obmedziť*. O pozbavení, resp. obmedzení spôsobilosti na právne úkony rozhoduje súd. Fyzickej osobe, ktorá bola rozhodnutím súdu pozbavená, resp. obmedzená v spôsobilosti na právne úkony, súd ustanoví opatrovníka. Ten za ňu koná v rozsahu nedostatku vlastnej spôsobilosti na právne úkony. Súd môže zmeniť alebo zrušiť pozbavenie či obmedzenie spôsobilosti, ak sa zmenia alebo odpadnú dôvody, ktoré k tomu viedli.

Ochrana osobnosti

Predmetom občianskoprávných vzťahov môžu byť nielen veci, práva, tvorivé výsledky ľudskej činnosti, ale aj určité imateriálne hodnoty a stránky osobnosti človeka. K týmto imateriálnym hodnotám (stránkam) ľudskej osobnosti (napr. meno, česť, dôstojnosť, telesná integrita a pod.) alebo na hmotnom substráte zachyteným prejavom osobnosti sa v občianskoprávných vzťahoch upínajú osobitné práva. Ide o výsostne osobnostné stránky patriace každej fyzickej osobe a nazývajú sa osobnostnými právami (niekedy osobnostné práva alebo práva späté s osobnosťou človeka).

Vzhľadom na širokú právnu relevanciu osobnostných práv sa na ich komplexnej ochrane podieľajú aj iné právne predpisy (napr. Zákonník práce; trestný zákon; trestný poriadok; tlačový zákon). Komplexnú právnu úpravu ochrany osobnosti dotvárajú aj niektoré administratívne právne predpisy, ktoré upravujú špecifické právne okruhy (napr. zdravotnícka a sociálna starostlivosť). (Zdroj: www.aspi.sk).

Osobnostné práva treba odlišovať od špecifických práv, ktoré nazývame aj *osobnomajetkové práva*. Podstatný rozdiel medzi oboma kategóriami práv spočíva v tom, že *osobnostné právo* sa týka každého, resp. ktoréhokoľvek občana a je nepodmienené. *Osobnomajetkové práva* sú podmienené vznikom určitej skutočnosti a prináležia len určitému okruhu občanov, ktorí sú schopní konkrétnej tvorivej duševnej činnosti (napr. autori patentov, umelci). Od osobnostných práv treba odlišovať aj systém *základných ľudských práv a slobôd človeka a občana*. Tieto práva sa členia spravidla na *sociálno-politické, ekonomické a individuálne*. Sú zakotvené v Ústave SR. (Zdroj: www.aspi.sk)

Špecifickosť osobnostných práv spočíva v ich predmete (objekte), ktorým *nie* je hmotná vec, ale *priamo osobnosť človeka*. Predmetom ochrany je osobnosť fyzickej osoby v jej celistvosti.

Fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti. Najmä na:

- *ochranu života a zdravia* (napríklad osobitný zákon musí ustanoviť, za akých podmienok je lekár povinný, resp. oprávnený vykonávať alebo ukončiť resuscitáciu človeka; súhlas so zásahom do svojho tela možno dať len lekárovi alebo iným oprávneným pracovníkom zdravotníckych zariadení), (Palko a kol., 1997);
- *ochranu občianskej cti a ľudskej dôstojnosti* – predmetom ochrany je česť občana v jeho rozmanitých spoločenských vzťahoch jednak vo vzťahu k spoločnosti a jednak vo vzťahu k ostatným spoluobčanom, ako i v odborných kruhoch, v ktorých je známy svojou prácou a činnosťou;
- *ochranu súkromia* – zahŕňa širokú ochranu intímnej sféry, vnútorného myšlienkového či citového života človeka, jeho život v rodine, vo vzťahu k inej osobe, s ktorou je v úzkom citovom, priateľskom či obdobnom vzťahu. Špecifickým prípadom práva na osobné súkromie je problematika súvisiaca s automatizovaným spracovaním dát. Zákon neposkytuje ochranu proti akémukoľvek zásahu, ale len proti takému zásahu, ktorý je neoprávnený;
- *ochranu svojho mena* – do práva na meno neoprávnene zasahuje ten, kto neoprávnene používa cudzie meno na označenie seba samého alebo inej osoby alebo na označenie niečoho iného – napr. podniku, výrobku, budovy. Neoprávnene zasahuje do tohto práva aj ten, kto nejakým spôsobom zneuťuje meno – napr. prekrútením, spojením s iným menom či označením a pod.;
- *ochranu prejavov osobnej povahy*. Písomnosti osobnej povahy, podobizne, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkajúce sa fyzickej osoby alebo prejavov osobnej povahy sa smú vyhotoviť alebo použiť len s jej privolením. Privolenie nie je potrebné, ak sa vyhotovia alebo použijú na úradné účely na základe zákona. Bez privolenia fyzickej osoby je možné ich vyhotoviť a použiť primeraným spôsobom tiež na vedecké účely, pre tlačové, filmové, rozhlasové a televízne spravodajstvo. Ani takéto použitie nesmie byť v rozpore s oprávnenými záujmami fyzickej osoby.

Fyzická osoba má právo sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jeho osobnosti. Má právo sa domáhať, aby sa odstránili následky týchto zásahov a má právo na primerané zadostučinenie. Ak bola značne znížená jeho dôstojnosť alebo jeho vážnosť v spoločnosti, má právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. Výšku určí súd.

Zákon o ochrane osobných údajov upravuje ochranu osobnosti tak, že zverejnením osobných údajov sa nesmie zasahovať do práva na ochranu osobnosti vrátane ochrany súkromia a ich zverejnenie nesmie byť v rozpore s oprávnenými záujmami dotknutej osoby. Osobné údaje možno spracúvať iba so súhlasom dotknutej osoby. (Zdroj: www.aspi.sk)

3.2 Právnické osoby

Právnickými osobami sú:

- združenia fyzických alebo právnických osôb (obchodné spoločnosti a družstvá – právne formy obchodných spoločností upravuje Obchodný zákonník, spoločné podniky, politické strany a hnutia, cirkevné a náboženské združenia, občianske združenia a iné združenia, záujmové združenia právnických osôb),
- jednotky územnej samosprávy (obce),
- účelové združenia majetku (nadácie a fondy),
- iné subjekty, o ktorých to ustanovuje zákon (štátne podniky, banky, sporiťelne, ak sú zriadené ako štátne peňažné ústavy, obecné podniky zakladané obcami a iné).

Na zriadenie právnickej osoby je potrebná *písomná zmluva alebo zakladacia listina*, pokiaľ osobitný zákon neustanovuje inak. Právnické osoby vznikajú dňom, ku ktorému sú zapísané do obchodného registra alebo iného zákonom určeného registra (napr. register obcí, register nadácií a pod.), pokiaľ osobitný zákon neustanovuje inak.

Právnické osoby majú svoj názov, ktorý musí byť určený pri ich založení či zriadení. Pri jej vzniku musí byť určené aj sídlo (adresa, odkiaľ sa organizuje a riadi činnosť právnickej osoby). Právnické osoby nadobúdajú spôsobilosť na práva a povinnosti odo dňa účinnosti zápisu do obchodného alebo iného zákonom určeného registra, pokiaľ osobitný zákon neustanovuje inak.

Právne úkony právnickej osoby vo všetkých veciach robia tí, ktorí sú na to oprávnení zmluvou o zriadení právnickej osoby, zakladacou listinou alebo zákonom (štatutárne orgány). Oprávnenie vykonávať právne úkony za právnickú osobu majú aj iní zamestnanci alebo členovia (t. j. iní než štatutárne orgány). Toto oprávnenie musí vyplývať z vnútorných predpisov právnickej osoby alebo je to vzhľadom na pracovné zaradenie týchto osôb obvyklé.

Rozdiel medzi štatutárnym orgánom a ostatnými zamestnancami (členmi) právnickej osoby vyplýva z rozsahu oprávnenia konať. Oprávnenia ostatných zamestnancov (členov) sú obmedzené, pretože nie sú oprávnení na všetky právne úkony. (Zdroj: www.aspi.sk)

Zánik právnickej osoby

Zánik právnickej osoby je viazaný na dve právne skutočnosti, a to na zrušenie právnickej osoby predpísaným spôsobom a výmaz z obchodného registra, resp. iného registra.

V prípade, že boli právnické osoby zriadené zákonom alebo štátnym orgánom, možno ich zrušiť opäť len zákonom, resp. rozhodnutím príslušného štátneho orgánu, ktorý právnickú osobu zriadil. Pri právnických osobách, ktoré sa nezapisujú do obchodného alebo iného registra, má zrušenie za následok aj zánik právnickej osoby. Právnická osoba, ktorá bola zapísaná v obchodnom registri či inom zákonom určenom registri, zaniká *dňom výmazu z tohto registra*, pokiaľ osobitné zákony neustanovujú inak. Pred samým aktom výmazu z registra sa vyžaduje, aby právnická osoba bola zrušená.

Občiansky zákonník za všeobecné spôsoby zrušenia právnickej osoby vyhlasuje *dohodu, uplynutie doby alebo splnenie účelu, na ktorý bola zriadená*, pokiaľ osobitný zákon neustanovuje inak.

Pred zánikom právnickej osoby zákon vyžaduje, aby táto osoba bola zrušená s likvidáciou, pokiaľ celé imanie nenadobúda jej právny nástupca (zákonodarca aj tu pripúšťa iné, v osobitných zákonoch ustanovené spôsoby zániku).

Záujmové združenia právnických osôb

Právnické osoby môžu na ochranu svojich záujmov alebo na dosiahnutie iného účelu vytvárať záujmové združenia právnických osôb (napr. záujmové združenie na výstavbu spoločnej skládky). Združenie je právnickou osobou. Za nesplnenie svojich povinností zodpovedá svojím majetkom.

Založenie združenia

Z formálneho hľadiska možno združenie založiť 2 spôsobmi:

- uzavretím zakladateľskej zmluvy združenia jednotlivými členmi – vyžaduje sa písomná forma, k zmluve musia byť priložené stanovy združenia,
- uskutočnením ustanovujúcej členskej schôdze združenia. O priebehu členskej schôdze sa spíše zápisnica. V zápisnici je uvedený zoznam zakladajúcich členov združenia s uvedením ich mena (názvu) a bydliska (sídla) a podpisy členov, v akej podobe ustanovujúca schôdza schválila stanovy združenia a kto má oprávnenie konať v mene združenia. (Zdroj: www.aspi.sk)

Spôsobilosť právnickej osoby

Spôsobilosť na práva a povinnosti a spôsobilosť na právne úkony nadobúda združenie *zápisom do registra združení*. Od 1. októbra 2007 registre záujmových združení vedú obvodné úrady v sídle kraja (predtým krajské úrady) príslušnom podľa sídla združenia.

Register združenia

Návrh na zápis združenia podáva osoba na to splnomocnená zakladateľmi alebo ustanovujúcou členskou schôdzou. K návrhu na zápis do registra sa príkladá zakladateľská zmluva alebo zápisnica o ustanovujúcej členskej schôdzi spolu so stanovami obsahujúcimi názov a sídlo združenia, predmet jeho činnosti, úpravu majetkových a vnútorných pomerov združenia, vzniku a zániku členstva, orgány združenia a vymedzenie ich pôsobnosti, spôsob zrušenia a naloženia s likvidačným zostatkom. Členstvo v združení možno viazať na určitý členský príspevok. Každá zmena v stanovách podlieha zápisu v registri združení. Stanovy môžu určiť i to, aké právne úkony a kto môže v mene združenia konať aj pred vznikom združenia (pôjde najmä o úkony súvisiace s jeho vznikom). (Zdroj: www.aspi.sk)

Zánik združenia

Záujmové združenie zaniká *výmazom z registrácie*. Pred zánikom združenia sa vždy vyžaduje likvidácia majetku združenia. To neplatí, ak záväzky a majetok združenia prechádzajú na právneho nástupcu.

3.3 Štát

Ak je účastníkom občianskoprávných vzťahov štát, je právnickou osobou. V občianskoprávných vzťahoch vystupuje štát napríklad pri odškodňovaní za väzbu a trest, pri ručení za vklady osôb v štátnych peňažných ústavoch a iné. V mene štátu vystupujú v občianskoprávných vzťahoch orgány štátu. O ktorý orgán v konkrétnom prípade pôjde, vyplýva z právnych predpisov, ktoré upravujú právomoc jednotlivých štátnych orgánov. (Zdroj: www.aspi.sk)

AKTIVITA č. 1

Názov: Logické poradie

Cieľ: Osvojiť si slová, slovné spojenia z tém: občianske právo, pramene občianskeho práva, účastníci občianskoprávných vzťahov

Kľúčové kompetencie: informačné, tvorivé myslenie, kognitívne – riešenie problémov

Pomôcky: papiere s pripravenými pojmami, pero, papier na riešenie úloh, príp. interaktívna tabuľa

Práca v triede: individuálna (skupinová)

Čas: 15 minút

Zadanie: Ktoré slovo treba vyradiť z uvedenej množiny slov, aby boli dodržané určité logické súvislosti? V každom z uvedených slovných spojení ide o účastníkov občianskoprávných vzťahov.

Poznámka autorky: Učiteľ si môže pripraviť slová, slovné spojenia, z ktorých bude žiak vyradovať aj dve slová alebo dve slovné spojenia.

Postup: Žiakom rozdáme pripravené množiny slov, slovných spojení. Vyberú slovo, ktoré logicky nesúvisí s ostatnými slovami, slovnými spojeniami. Potom prezentujú výsledky svojej práce a uvedú dôvod, prečo vybrané slovo nesúvisí s ostatnými.

Reflexia: Ako sa mi pracovalo? Boli zadania zrozumiteľné? Ak nie, čomu som nerozumel? *Pri skupinovej práci:*

Ako sa mi pracovalo so spolužiakmi? Presadzoval som svoj názor? Prijímal som názory spolužiakov pasívne alebo aktívne? Vedeli sme sa dohodnúť?

Záver: Učiteľ si určí spôsob ukončenia práce. Pri riešení jednotlivých zadaní môže učiteľ predkladať ďalšie doplňujúce otázky, a tak si tému zopakovať. Na záver vyhodnotí prácu jednotlivcov alebo skupín.

a) *Slová a slovné spojenia:*

obchodná spoločnosť; politická strana; občianske združenie; uzavretie manželstva; obec; sporiteľňa

b) *Slová a slovné spojenia:*

obmedzenie spôsobilosti na právne úkony; opatrovník; ochrana osobnosti; osobnostné právo; osobnomajetkové právo; banka

c) *Slová a slovné spojenia:*

obchodný register; štatutárny orgán; ochrana života a zdravia; fond; náboženské združenie; štátny podnik

d) *Slová a slovné spojenia:*

zakladacia listina; ochrana súkromia; ochrana občianskej cti a ľudskej dôstojnosti; zbavenie spôsobilosti na právne úkony; biosociálna bytosť; opatrovník

e) *Slová a slovné spojenia:*

výmaz z registra; stanovy; likvidácia majetku; členský príspevok; ochrana súkromia; členská schôdza

Správne riešenie:

a) obchodná spoločnosť; politická strana; občianske združenie; ~~uzavretie manželstva~~; obec; sporiteľňa (*nesúvisí s právnickou osobou*)

b) obmedzenie spôsobilosti na právne úkony; opatrovník; ochrana osobnosti; osobnostné právo; osobnomajetkové právo; ~~banka~~ (*nesúvisí s fyzickou osobou*)

c) obchodný register; štatutárny orgán; ~~ochrana života a zdravia~~; fond; náboženské združenie; štátny podnik (*nesúvisí s právnickou osobou*)

d) ~~zakladacia listina~~; ochrana súkromia; ochrana občianskej cti a ľudskej dôstojnosti; zbavenie spôsobilosti na právne úkony; biosociálna bytosť; opatrovník (*nesúvisí s fyzickou osobou*)

e) výmaz z registra; stanovy; likvidácia majetku; členský príspevok; ~~ochrana súkromia~~; členská schôdza (*nesúvisí s právnickou osobou*)

AKTIVITA č. 2

Názov: Test

Cieľ: Opakovanie učiva z prebratých tém: občianske právo, pramene občianskeho práva, účastníci občianskoprávných vzťahov

Kľúčové kompetencie: informačné, tvorivé myslenie, kognitívne – riešenie problémov

Pomôcky: papiere s pripravenými otázkami, možnosť využitia interaktívnej tabule

Práca v triede: individuálna

Čas: 15 minút

Zadanie: Na tejto hodine si zopakujeme učivo z tém občianske právo, pramene občianskeho práva, účastníci občianskoprávných vzťahov formou testu.

Postup: Žiakom rozdáme testy. Po zodpovedaní otázok ich žiaci odovzdajú.

Poznámka autorky: Učiteľ môže testy pozbierať a vyhodnotiť alebo po vypracovaní ich ponechá u žiakov, spoločne si témy zopakujú a žiaci si sami skontrolujú výsledky svojej práce.

Reflexia: Porozumel som otázkam? Bolo niektoré zadanie ťažké? Prečo?

Záver: Učiteľ si určí spôsob ukončenia práce.

Poznámka autorky: Ak učiteľ ponechá testy žiakom, odporúčame rozšíriť opakovanie o ďalšie otázky.

Test: Opakovanie

1. Spoločenské vzťahy osobnej a majetkovej povahy, vzťahy nemajetkového charakteru a vzťahy súvisiace s ochranou osobnosti upravuje:
a) občianske právo hmotné b) občianske právo procesné
2. Účastníkmi občianskoprávných vzťahov sú:
a)
b)
c)
3. Uvedte 3 hlavné pramene občianskeho práva.
4. Spôsobilosť fyzických osôb na práva a povinnosti vzniká:
a) plnoletosťou b) získaním občianskeho preukazu c) narodením
5. Môže byť fyzická osoba pozbavená spôsobilosti na právne úkony?
a) áno b) nie
6. Uvedte jeden príklad, keď súd môže fyzickej osobe obmedziť spôsobilosť na právne úkony.

7. Priradíte k jednotlivým situáciám na ľavej strane zodpovedajúcu formu ochrany osobnosti na pravej strane.
 1. dať súhlas na realizáciu operácie a) ochrana súkromia
 2. zneuctovanie mena b) ochrana prejavov osobnej povahy
 3. citový vzťah k inému človeku c) ochrana života a zdravia
 4. čítanie cudzieho osobného listu d) ochrana svojho mena
8. Uveďte 3 príklady právnických osôb:
 - a)
 - b)
 - c)
9. Právnická osoba vzniká:
 - a) písomnou zmluvou
 - b) dňom zápisu do obchodného registra či iného zákonom určeného registra
 - c) zakladacou listinou
10. Uveďte 2 spôsoby zániku právnickej osoby.

Správne riešenie – test:

1. a;
2. fyzické osoby, právnické osoby, štát;
3. Ústava SR, Občiansky zákonník, Občiansky súdny poriadok;
4. c;
5. a;
6. nadmerné požívanie alkoholických nápojov alebo omamných prostriedkov;
7. 1c, 2d, 3a, 4b;
8. obchodné spoločnosti, združenia, nadácie, fondy, politické strany, banky...;
9. b;
10. dohoda; uplynutím doby, na ktorú bola zriadená; splnením účelu, na ktorý bola zriadená.

4/ Právne úkony

V občianskom práve vznikajú právne vzťahy najmä na základe právnych úkonov. *Právny úkon* je prejav vôle, ktorý smeruje najmä k vzniku, zmene alebo zániku tých práv a povinností, ktoré právne predpisy s takýmto prejavom spájajú. Právny úkon možno urobiť *konaním* (komisívny právny úkon) alebo *opomenutím* (omisívny právny úkon).

Právne úkony, ktoré sa uskutočňujú *konaním*, sa delia na:

- výslovné právne úkony,
- konkludentné právne úkony.

Výslovné právne úkony ako vyjadrovací prostriedok predpokladajú ľudskú reč. Nezáleží na forme a spôsobe, ktorým sa táto reč reprodukuje. Výslovné právne úkony možno urobiť písomne aj ústne. Len zákon môže predpísať písomnú formu prejavu ľudskej reči.

Konkludentné právne úkony sú všetky prejavy vôle, ktoré sa uskutočnili inak než výslovným spôsobom. Nemajú znaky slovného prejavu, avšak vôľa konajúceho je vyjadrená takým spôsobom, že nevznikajú žiadne pochybnosti o tom, že ide o prejav vôle a aký je jeho obsah (napr. pohyb hlavou, ktorý značí nesúhlas a pod.). Novou kategóriou konkludentných právnych úkonov je používanie kreditných kariet, samoobslužné fotografovanie, bankomaty a iné. *Opomenutie*. Občiansky zákonník za opak konania nepovažuje nečinnosť alebo mlčanie, ale „opomenutie“ (Fekete, 2007).

Vznik, zmenu alebo zánik práva či povinnosti možno viazať na splnenie podmienky. Podmienka môže byť *odkladacia* (*suspenzívna*), *rozvázovacia* (*rezolutívna*), *nejasná*, *nemožná* a *nedovolená*.

Platný právny úkon predpokladá, že k prejavu vôle došlo:

- slobodne a vážne,
- určite a zrozumiteľne,
- s možným predmetom plnenia.

Inak je právny úkon neplatný.

Právny úkon je neplatný, pokiaľ ten, kto ho urobil, nemá spôsobilosť na právne úkony. *Spôsobilosť na právne úkony nemá:*

- maloletá osoba,
- osoba, ktorá bola obmedzená v spôsobilosti na právne úkony v rozsahu, ktorý je uvedený v súdnom rozhodnutí,
- osoba, ktorá bola pozbavená spôsobilosti na právne úkony v celom rozsahu.

Takisto je neplatný právny úkon osoby konajúcej v duševnej poruche, ktorá ju robí na tento právny úkon neschopnou. Nedostatok spôsobilosti na právne úkony v dôsledku duševnej poruchy je dôvodom absolútnej neplatnosti právneho úkonu.

Právny úkon, ktorý svojím obsahom alebo účelom odporuje zákonu, alebo ho obchádza, alebo sa prieči dobrým mravom, nie je dovolený.

Ak právny úkon nebol vykonaný vo forme, ktorú vyžaduje zákon alebo dohoda účastníkov, je neplatný. Povinnú písomnú formu zákon vyžaduje najmä pri úkonoch, ktorých predmetom je nehnuteľnosť alebo práva a povinnosti spojené s nehnuteľnosťami. Táto forma je príznačná aj pre právne úkony, ktoré vyvolávajú významné právne dôsledky a z toho dôvodu musia byť (v prípade sporu) preukázateľné bez ohľadu na výpovede svedkov.

Písomne uzavretá dohoda sa môže zmeniť alebo zrušiť iba písomne. Na písomné právne úkony tých, ktorí nemôžu čítať a písať, je potrebná úradná zápisnica (stotožňuje sa s notárskou zápisnicou). Úradná zápisnica sa v určitých situáciách nevyžaduje. (Zdroj: www.aspi.sk)

Právne úkony možno rozlíšiť na *typické* (napr. kúpna zmluva) a *atypické*, podľa počtu zúčastnených strán na *jednostranné* (napr. závet), *dvojstranné* (napr. darovacia zmluva) či *viacstranné* (napr. zmluva o združení viacerých osôb), *adresované* a *neadresované* (napr. vyhlásenie verejnej súťaže), medzi živými a pre prípad smrti (napr. poisťná zmluva pre prípad smrti) a pod.

5/ Zastúpenie

Zastúpenie umožňuje, aby v mene zastúpeného konal niekto iný ako jeho zástupca (Vojčík a kol., 2004).

Zástupcom je ten, kto je oprávnený konať za iného v jeho mene. Zo zastúpenia vznikajú práva a povinnosti priamo zastúpenému. Zástupcom aj zastúpeným môže byť fyzická alebo právnická osoba. Zastupovať iného *nemôže* ten, kto sám nie je spôsobilý na právny úkon, o ktorý ide. Z uvedeného vyplýva, že zástupca nemusí mať vždy plnú spôsobilosť na právne úkony, ale musí byť spôsobilý na ten úkon, o ktorý konkrétne ide. Z možnosti zastupovať sú ďalej vylúčené osoby, ktorých záujmy sú v rozpore so záujmami zastúpeného (napr. v konaní o dedičstve je daná možnosť zastupovania jedného dediča iným dedičom, pokiaľ medzi nimi nie je rozpor v záujmoch, čo treba posúdiť vzhľadom na konkrétny prípad).

Zastúpenie vzniká buď priamo zo *zákona* alebo *rozhodnutia štátneho orgánu* (*zákonné zastúpenie* – rozhodnutie súdu alebo iného orgánu), alebo na základe *dohody o plnomocenstve*.

Zákonné zastúpenie

Za fyzické osoby, ktoré nie sú spôsobilé na právne úkony, konajú v ich mene zákonní zástupcovia (zákonných zástupcov maloletého dieťaťa upravuje zákon o rodine) a len v medziach a rozsahu, v ktorých ich chránencom chýba spôsobilosť na právne úkony.

Občiansky zákonník rozoznáva 2 druhy zákonnych zastúpení:

1. zákonné zastúpenie maloletého. Kto je jeho zákonným zástupcom, upravuje zákon o rodine (rodič, osvojiteľ, opatrovník). Čiastočným zákonným zástupcom je aj pestún,
2. zákonného zástupcu určitej osobe môže ustanoviť aj súd (napr. osoby, ktorých spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená alebo ktoré boli pozbavené spôsobilosti na právne úkony rozhodnutím súdu).

V prípade, že súd rozhodnutím pozbavil fyzickú osobu spôsobilosti na právne úkony alebo spôsobilosť na právne úkony obmedzil, tak zákonným zástupcom takejto osoby je opatrovník. Opatrovník je ustanovený súdom. Opatrovníkom má byť predovšetkým príbuzný alebo iná vhodná osoba. Ak opatrovníkom nemôže byť príbuzný fyzickej osoby ani iná osoba, ktorá spĺňa podmienky na ustanovenie za opatrovníka, súd ustanoví za opatrovníka orgán miestnej správy, prípadne jeho zariadenie, ak je oprávnené vystupovať svojím menom. Tzv. *verejný opatrovník* vykonáva svoju funkciu prostredníctvom svojich pracovníkov na základe uznesenia súdu a v súlade s vymedzením úloh miestnej štátnej správy a jej zariadení.

Ak sú zákonní zástupcovia povinní spravovať majetok zastúpeného a nejde o bežnú vec, tak na nakladanie s majetkom je potrebné schválenie súdu (napr. pri prevodoch nehnuteľností, prevodoch spoluvlastníckych podielov, pri dedičských dohodách a iné). (Zdroj: www.aspi.sk)

Zastúpenie na základe plnomocenstva

Pri právnom úkone sa fyzická i právnická osoba môžu dať zastúpiť inou fyzickou alebo právnickou osobou, ak na tento účel udelia plnomocenstvo.

Splnomocniteľ udelí plnomocenstvo *splnomocnencovi*. Plnomocenstvo musí obsahovať rozsah splnomocnencovho oprávnenia (rozsah oprávnenia zástupcu). Ak je plnomocenstvo udelené právnickej osobe, právo konať za splnomocniteľa vzniká priamo štatutárnemu orgánu tejto osoby alebo osobe, ktorej tento orgán udelí plnomocenstvo.

Plnomocenstvo je jednostranný právny úkon adresovaný tretím osobám, ktorým sa osvedčuje existencia a rozsah oprávnenia zástupcu konať v mene a na účet oprávneného. Plnomocenstvo možno udeliť buď jednému alebo viacerým zástupcom. Ak je plnomocenstvo udelené viacerým zástupcom, môže v ňom zastúpený vymedziť rozsah oprávnenia každého zo zástupcov. Pokiaľ tak neurobí, tak platí, že všetci musia konať spoločne.

Písomná forma plnomocenstva nie je všeobecne predpísaná. Písomná forma sa vyžaduje len v niektorých prípadoch. Písomná forma právneho úkonu môže okrem zákona vyplývať aj z dohody účastníkov.

Zánik plnomocenstva:

- vykonaním úkonu, na ktorý sa plnomocenstvo vzťahovalo,
- uplynutím doby, na ktorú bolo plnomocenstvo vystavené,

- smrťou zástupcu,
- smrťou zastúpeného, pokiaľ z jeho obsahu nevyplýva, že zastúpenie nezaniká,
- zánikom právnickej osoby, ktorá je zástupcom alebo zastúpeným, za predpokladu, že práva a povinnosti neprechádzajú na inú osobu,
- jednostranným právnym úkonom zastúpeného – odvolaním plnomocenstva,
- jednostranným právnym úkonom zástupcu – výpoveďou plnomocenstva.

AKTIVITA č. 3

Názov: Splnomocnenie

Cieľ: Pripraviť a písomne vypracovať splnomocnenie

Kľúčové kompetencie: informačné, tvorivé myslenie, kognitívne – riešenie problémov

Pomôcky: papiere, perá (možnosť využitia interaktívnej tabule)

Práca v triede: individuálna

Čas: 10 minút

Zadanie: Na základe prebratej témy *zastúpenie* vypracujete jedno splnomocnenie (podľa predloženého vzoru).

Postup: Žiakom rozdáme papiere a poskytneme im vzor splnomocnenia. Podľa tohto vzoru, ktorý si môžu upraviť, vypracujú jedno splnomocnenie. Splnomocnenie môže byť zamerané napr. *prevzatie vysvedčenia, predaj auta, používanie motorového vozidla, zaevidovanie motorového vozidla, prevzatie mzdy, preberanie pošty, zastupovanie akcionára členom dozornej rady na valnom zhromaždení, podpísanie kúpnej zmluvy týkajúcej sa nehnuteľnosti.*

Reflexia: Bolo vypracovanie splnomocnenia náročné? Vedel by som už aj sám bez vzoru pripraviť splnomocnenie?

Poznámka autorky: Učiteľ môže okruh otázok rozšíriť (čo musí splnomocnenie obsahovať; čo je potrebné v splnomocnení presne vymedziť...). Otázky môže doplniť tak, aby tému *zastúpenie* so žiakmi zopakoval.

Záver: Učiteľ si určí spôsob ukončenia a vyhodnotenia práce.

6/ Vlastnícke právo

K základným ľudským právam patrí i právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo je najdôležitejším vecným právom.

Povinnosti vlastníka

Vlastník veci:

- sa musí zdržať všetkého, čím by nad mieru primeranú pomerom obťažoval iného alebo čím by vážne ohrozoval výkon jeho práv, nesmie ohroziť susedovu stavbu alebo pozemok úpravami pozemku alebo úpravami stavby na ňom zriadenej bez toho, že by urobil dostatočné opatrenie na upevnenie stavby alebo pozemku,
- nesmie nad mieru primeranú pomerom obťažovať susedov *hlukom, prachom, popolčekom, dymom, plynmi, parami, pachmi, pevnými a tekutými odpadmi, svetlom, tienením a vibráciami*,
- nesmie nechať chované zvieratá vniknúť na susediaci pozemok,
- nesmie nešetrne, prípadne v nevhodnej ročnej dobe odstraňovať zo svojej pôdy korene stromu alebo odstraňovať vetvy stromu presahujúce na jeho pozemok,
- vlastníci susediacich pozemkov sú povinní umožniť na nevyhnutnú dobu a v nevyhnutnej miere vstup na svoje pozemky, prípadne na stavby na nich stojace, pokiaľ to nevyhnutne vyžaduje údržba a obhospodarovanie susediacich pozemkov a stavieb. Ak tým vznikne škoda na pozemku alebo na stavbe, je ten, kto škodu spôsobil, povinný ju nahradiť. Tejto zodpovednosti sa nemôže zbaviť,
- vlastník je povinný strpieť, aby v stave núdze alebo v naliehavom verejnom záujme bola na nevyhnutnú dobu v nevyhnutnej miere a za náhradu použitá jeho vec, ak účel nemožno dosiahnuť inak,
- vo verejnom záujme možno vec vyvlastniť alebo vlastnícke práva obmedziť, ak účel nemožno dosiahnuť inak, a to len na základe zákona, len na tento účel a za náhradu.

Práva vlastníkov:

- *právo na ochranu* – proti tomu, kto do jeho vlastníckeho práva neoprávnene zasahuje; môže sa domáhať vydania veci od toho, kto mu ju neprávom zadržuje,
- *právo držby*. Držiteľom je ten, kto s vecou nakladá ako s vlastnou alebo kto vykonáva právo pre seba. Držba môže byť *oprávnená* alebo *neoprávnená*, podľa toho, či držiteľ sa so zreteľom na všetky okolnosti domnieva, že je pravým vlastníkom. Oprávnený držiteľ (ak zákon neustanovuje inak) má rovnaké práva ako vlastník po dobu oprávnenej držby. Neoprávnený držiteľ je povinný vždy vydať vec vlastníkovi spolu s jej plodmi a úžitkami a nahradiť škodu, ktorá neoprávnenou držbou vznikla. Môže si odpočítať náklady potrebné na údržbu a prevádzku veci. Môže si od veci oddeliť to, čím ju na svoje náklady zhodnotil, pokiaľ je to možné bez zhoršenia podstaty veci,
- *právo vec užívať, požívať jej plody a úžitky*. Znamená to využívať úžitkovú hodnotu veci, prisvojovať si jej plody (napr. ovocie v záhrade) a požívať úžitky (napr. úroky z vkladov),
- *právo nakladať s vecou*. Vlastník môže vec prenechať inému subjektu, aby ju užíval.

Všetci vlastníci majú rovnaké práva a povinnosti a poskytuje sa im rovnaká právna ochrana. Vlastníctvo k bytom a nebytovým priestorom upravuje osobitný zákon. Osobitný zákon ustanovuje, ktoré veci môžu byť predmetom vlastníctva iba štátu alebo určených právnických osôb.

Nadobúdanie vlastníctva

Vlastníctvo veci možno nadobudnúť kúpnu, darovacou alebo inou zmluvou, dedením, rozhodnutím štátneho orgánu alebo na základe iných skutočností ustanovených zákonom. Ak sa hnutelná vec prevádza na základe zmluvy, nadobúda sa vlastníctvo prevzatím veci, ak nie je právnym predpisom ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté inak. Ak sa prevádza nehnuteľná vec na základe zmluvy, nadobúda sa vlastníctvo vkladom do katastra nehnuteľností podľa osobitných predpisov, ak osobitný zákon neustanovuje inak (Zdroj: www.aspi.sk)

Vydržanie

Je to osobitný spôsob nadobúdania vlastníckeho práva. Oprávnený držiteľ sa stáva vlastníkom veci, ak ju má nepretržite v držbe po dobu troch rokov, ak ide o hnutelnosť. Ak ide o nehnuteľnosť, tak po dobu desať rokov.

Prevod a prechod vlastníckeho práva

Prevod sa uskutočňuje na základe zmluvy (napr. kúpna, darovacia), *prechod* môže nastať dedením alebo vydržaním.

Stratené a nájdené veci

Kto nájde stratenú vec, je povinný ju vydať vlastníkovi. Ak vlastník nie je známy, je nálezca povinný odovzdať ju príslušnému štátnemu orgánu. Ak sa o ňu vlastník neprihlási do jedného roka od jej odovzdania, pripadá vec do vlastníctva štátu. Nálezca má právo na náhradu potrebných výdavkov a na nálezné, ktoré tvorí desať percent ceny nálezu (Ďurajková, Kopecká, Vargová, 2011). Osobitným predpisom môže byť upravené oprávnenie toho, kto vec našiel alebo ohlásil.

7/ Spoluvlastníctvo

Vec môže byť v spoluvlastníctve viacerých vlastníkov. Spoluvlastníctvo je:

- podielové,
- bezpodielové.

7.1 Podielové spoluvlastníctvo

Podiel vyjadruje mieru, akou sa spoluvlastníci podieľajú na právach a povinnostiach vyplývajúcich zo spoluvlastníctva k spoločnej veci. Ak nie je právny predpisom ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté inak, sú podiely všetkých spoluvlastníkov rovnaké. Ak sa spoluvlastnícky podiel prevádza, majú spoluvlastníci predkupné právo, ibaže ide o prevod blízkej osobe.

Spoluvlastníci sa môžu dohodnúť o zrušení spoluvlastníctva a o vzájomnom vyporiadaní. Ak je predmetom spoluvlastníctva nehnuteľnosť, dohoda musí byť písomná. Ak nedôjde k dohode, tak súd na návrh niektorého spoluvlastníka zruší spoluvlastníctvo a vykoná vyporiadanie. Ak vec žiaden zo spoluvlastníkov nechce, súd nariadi jej predaj a výťažok rozdelí podľa podielov.

7.2 Bezpodielové spoluvlastníctvo manželov

V bezpodielovom vlastníctve manželov je všetko, čo môže byť predmetom vlastníctva a čo nadobudol niektorý z manželov za trvania manželstva.

Výnimku tvoria veci získané dedičstvom alebo darom, ako aj veci, ktoré svojím charakterom slúžia osobnej potrebe či výkonu povolania len jedného z manželov. Do bezpodielového spoluvlastníctva nepatria ani veci, ktoré boli vydané v rámci predpisov o reštitúcii majetku jedného z manželov, ktorý mal vydanú vec vo vlastníctve pred uzavretím manželstva alebo ktorému bola vec vydaná ako právnenému nástupcovi pôvodného vlastníka. Manželia môžu dohodou rozšíriť či zúžiť zákonom určený rozsah bezpodielového spoluvlastníctva. Obdobne sa môžu dohodnúť aj na správe spoločného majetku. Veci

v bezpodielovom spoluvlastníctve užívajú obaja manželia spoločne. Spoločne uhrádzajú aj náklady vynaložené na veci alebo spojené s ich užívaním a udržiavaním. Bežné veci týkajúce sa spoločných vecí môže vybavovať každý z manželov. V ostatných veciach je potrebný súhlas oboch manželov; inak je právny úkon neplatný. Ak medzi manželmi dôjde k nezhode o právach a povinnostiach, ktoré vyplývajú z bezpodielového spoluvlastníctva, tak na návrh niektorého z nich rozhodne súd. Ak by sa stalo ďalšie spolužitie neznesiteľné z dôvodu fyzického či psychického násillia alebo hrozby takéhoto násillia vo vzťahu k manželovi alebo blízkej osobe, ktorá býva v spoločnom dome alebo byte, môže súd na návrh jedného z manželov obmedziť užívacie právo druhého manžela k domu alebo bytu, ktoré patrí do bezpodielového spoluvlastníctva, príp. ho aj z jeho užívania úplne vylúčiť. (Zdroj: www.aspi.sk)

Zánik bezpodielového spoluvlastníctva

Bezpodielové vlastníctvo zaniká:

- zánikom manželstva,
- za trvania manželstva môže súd zo závažných dôvodov na návrh jedného z manželov zrušiť bezpodielové spoluvlastníctvo, a to najmä vtedy, ak by ďalšie trvanie bezpodielového spoluvlastníctva odporovalo dobrým mravom,
- za trvania manželstva môže súd na návrh zrušiť bezpodielové spoluvlastníctva v prípade, že jeden z manželov získal oprávnenie na podnikateľskú činnosť. Návrh môže podať ten z manželov, ktorý nezískal oprávnenie na podnikateľskú činnosť. Ak uvedené oprávnenie majú obaja manželia, môže návrh podať ktorýkoľvek z nich.

V prípade, že by jeden z manželov začal podnikáť, tak na použitie majetku, ktorý je v bezpodielovom spoluvlastníctve potrebuje pri začatí podnikania súhlas druhého manžela.

Ak za trvania manželstva zaniklo bezpodielové spoluvlastníctvo, môže sa obnoviť len rozhodnutím súdu vydaným na návrh jedného z manželov.

Ak zanikne bezpodielové spoluvlastníctvo, musí sa vykonať vyporiadanie. Pri vyporiadaní sa vychádza z toho, že podiely oboch manželov sú rovnaké.

Každý z manželov je oprávnený požadovať, aby sa mu uhradilo, čo zo svojho vynaložil na spoločný majetok, a je povinný nahradiť, čo sa zo spoločného majetku vynaložilo na jeho ostatný majetok. Ďalej sa prihliada predovšetkým

na potreby maloletých detí, na to, ako sa každý z manželov staral o rodinu, a na to, ako sa zaslúžil o nadobudnutie a udržanie spoločných vecí. Pri určení miery pričinenia sa berie aj zreteľ na starostlivosť o deti a na obstarávanie spoločnej domácnosti. Ak dôjde k vyporiadaniu dohodou, sú manželia povinní vydať si na požiadanie písomné potvrdenie o tom, ako sa vyporiadali. Ak sa vyporiadanie nevykoná dohodou, vykoná ho súd na návrh jedného z manželov. V prípade, že do 3 rokov od zániku bezpodielového spoluvlastníctva manželov nedošlo k jeho vyporiadaniu dohodou alebo ak bezpodielové spoluvlastníctvo manželov nebolo na návrh podaný do 3 rokov od jeho zániku vyporiadané rozhodnutím súdu, platí, pokiaľ ide o hnutelné veci, že sa manželia vyporiadali podľa stavu, v akom každý z nich veci z bezpodielového spoluvlastníctva pre potrebu svoju, svojej rodiny a domácnosti výlučne ako vlastník užíval. O ostatných hnutelných veciach a o nehnuteľných veciach platí, že sú v podielovom spoluvlastníctve a že podiely oboch vlastníkov sú rovnaké. To isté platí primerane o ostatných majetkových právach, ktoré sú pre manželov spoločné. (Zdroj: www.aspi.sk)

8/ Práva k cudzím veciam

8.1 Záložné právo

Ak pohľadávka nie je riadne a včas splnená, je možné využiť záložné právo (záloh). Záložné právo slúži na zabezpečenie pohľadávky a jej príslušenstva tým, že záložného veriteľa oprávňuje uspokojiť sa alebo domáhať sa uspokojenia z pohľadávky k predmetu záložného práva (napr. pani Anna Malá si chce zobrať úver vo výške 10 000 €. Banka jej peniaze požičia, ale len v prípade, že pani Malá poskytne primerané zabezpečenie, teda napr. *záložné právo na nehnuteľnosť*. Keďže pani Malá žiadnu nehnuteľnosť nevlastní, požiadala matku, aby poskytla svoj dom na zriadenie záložného práva v prospech banky. Matka sa nechá prehovoriť a podpíše banke *zmluvu o zriadení záložného práva*. Následne banka poskytne peniaze pani Malej). V uvedenom prípade záložným veriteľom je banka, záložným dlžníkom pani Malá a záložcom matka pani Malej. Existujú tu dva právne vzťahy: prvý záväzkovoprávny vzťah (dlh) medzi bankou a pani Malou a druhý vecnoprávny vzťah (záložné právo) medzi bankou a vlastníkom zálohu (matka pani Malej).

Záložným právom možno zabezpečiť peňažnú, ako aj nepeňažnú pohľadávku, ktorej hodnota je určitá alebo kedykoľvek počas trvania záložného práva určiteľná. Záložným právom možno zabezpečiť aj pohľadávku, ktorá vznikne v budúcnosti alebo ktorej vznik závisí od splnenia podmienky.

Záložné právo sa zriaďuje:

- písomnou zmluvou,
- schválenou dohodou dedičov o vyporiadaní dedičstva,
- rozhodnutím súdu alebo správneho orgánu,
- zákonom.

Na hnutelnú vec sa zmluva o zriadení záložného práva nemusí uzatvoriť v písomnej forme, ak záložné právo vzniká odovzdaním veci podľa zákona.

Zálohou môže byť:

- vec, byt a nebytový priestor (musia byť vo vlastníctve záložcu), právo, iná majetková hodnota (musia patriť záložcovi), ktoré sú prevoditeľné, ak zákon neustanovuje inak,
- súbor vecí, práv alebo iných majetkových hodnôt, podnik alebo časť podniku, alebo iná hromadná vec.

Na vznik záložného práva sa vyžaduje registrácia v Notárskom centrálnom registri záložných práv, ak tento zákon alebo osobitný zákon neustanovuje inak (okrem záložného práva, ktoré sa zapisuje do katastra nehnuteľností alebo ktoré vzniká registráciou v osobitnom registri).

Záložné právo k nehnuteľnostiam, bytom a nebytovým priestorom vzniká zápisom v katastri nehnuteľností, ak osobitný zákon neustanovuje inak.

K niektorým veciam, právam alebo iným majetkovým hodnotám ustanoveným osobitným zákonom vzniká záložné právo jeho registráciou v osobitnom registri, ak osobitný zákon neustanovuje inak.

Záložné právo na hnutelnú vec vzniká jej odovzdaním záložnému veriteľovi alebo tretej osobe do úschovy, ak sa na tom záložca a záložný veriteľ dohodli. Záložca môže záloh používať zvyčajným spôsobom. Je však povinný zdržať sa všetkého, čím sa okrem bežného opotrebovania hodnota zálohu znižuje, ak zmluva o zriadení záložného práva neurčuje inak. Ak je zálohom hnutelná vec a záloh bol odovzdaný záložnému veriteľovi, záložný veriteľ je povinný zverený záloh chrániť pred poškodením, stratou a zničením. Zverený záloh je oprávnený užívať len so súhlasom záložcu, ak osobitný zákon neustanovuje inak. Ak vzniklo na zálohu viac záložných práv, na ich uspokojenie je rozhodujúce poradie ich registrácie v registri záložných práv počítané odo dňa ich najskoršej registrácie alebo odo dňa ich registrácie v osobitnom registri. Záložca je povinný strpieť výkon záložného práva a je povinný poskytnúť záložnému veriteľovi súčinnosť potrebnú na výkon záložného práva. Je povinný vydať záložnému veriteľovi záloh a doklady potrebné na prevzatie, prevod a užívanie zálohu a poskytnúť akúkoľvek súčinnosť určenú v zmluve o zriadení záložného práva. Rovnakú povinnosť má aj tretia osoba, ktorá má záloh alebo doklady potrebné na prevzatie, prevod a užívanie zálohu u seba. Pri výkone záložného práva koná záložný veriteľ v mene záložcu. Ak po predaji zálohu výťažok z predaja prevyšuje zabezpečenú pohľadávku, záložný veriteľ je

povinný vydať záložcovi bez zbytočného odkladu hodnotu výťažku z predaja, ktoré prevyšuje zabezpečenú pohľadávku. Záložný veriteľ si môže odpočítať nevyhnutne a účelne vynaložené náklady, ktoré súviseli s výkonom záložného práva. Záložné právo k pohľadávke sa vzťahuje aj na dlžné úroky a ostatné príslušenstvo.

Záložné právo zaniká:

- zánikom zabezpečenej pohľadávky,
- ak sa záložný veriteľ vzdá záložného práva,
- uplynutím času, na ktorý bolo záložné právo zriadené,
- vrátením veci záložcovi, ak záložné právo vzniklo odovzdaním veci,
- zánikom všetkých vecí, práv alebo iných majetkových hodnôt, na ktoré sa záložné právo vzťahovalo a iné.

Po zániku záložného práva sa vykoná výmaz záložného práva z registra záložných práv alebo osobitného registra. V prípade, že bolo zrušené záložné právo zriadené rozhodnutím súdu alebo správneho orgánu, vykoná sa výmaz na základe rozhodnutia súdu alebo správneho orgánu, ktorý vydal rozhodnutie o zrušení záložného práva. Žiadosť o výmaz záložného práva môže splnením určitých podmienok zrušiť aj záložca. (Zdroj: www.aspi.sk)

8.2 Vecné bremená

Vecné bremená obmedzujú vlastníka nehnuteľnej veci v prospech inej osoby tým, že je povinný v prospech niekoho iného *niečo strpieť, niečoho sa vzdať, niečo konať alebo niečoho sa zdržať* (napr. umožniť susedovi prechádzať po ceste vedúcej cez jeho pozemok), (Kopál, Bačová, 2008).

Vecné bremená spojené s vlastníctvom nehnuteľnosti prechádzajú s vlastníctvom veci na nadobúdateľa.

Vecné bremená vznikajú:

- písomnou zmluvou,
- na základe závetu v spojení s výsledkami konania o dedičstve,
- schválenou dohodou o dedičstve,
- rozhodnutím príslušného orgánu,
- zo zákona,
- vydržaním.

Na nadobudnutie práva zodpovedajúceho vecným bremenám je potrebný vklad do katastra nehnuteľností.

Vecné bremená zanikajú:

- rozhodnutím príslušného orgánu alebo zo zákona,
- ak nastali také trvalé zmeny, že vec nemôže slúžiť potrebám oprávnenej osoby alebo prospešnejšiemu užívaniu nehnuteľnosti.

Súd môže za určitých okolností rozhodnúť, že sa vecné bremeno za primeranú náhradu obmedzuje alebo zrušuje, alebo môže rozhodnúť, aby sa namiesto vecného plnenia poskytovalo peňažné plnenie. Ak právo zodpovedajúce vecnému bremenu patrí určitej osobe, vecné bremeno zanikne najneskôr jej smrťou alebo zánikom.

8.3 Zádržné právo

Je prostriedkom slúžiacim veriteľovi na zabezpečenie pohľadávky. Veriteľ, ktorý je povinný vydať hnutelnú vec, môže ju zadržať, aby zabezpečil svoju splatnú peňažnú pohľadávku voči tomu, komu je inak povinný vec vydať. Vec nemožno zadržiavať svojvoľne alebo ľstivo odňatú. Veriteľ je povinný bez zbytočného odkladu dlžníka upovedomiť o zadržaní veci a jeho dôvodoch. Zádržné právo zanikne uspokojením zabezpečenej pohľadávky alebo poskytnutím dostatočnej zábezpeky. (Zdroj: www.aspi.sk)

AKTIVITA č. 4

Názov: Doplnovačka

Cieľ: Upevňovanie učiva z prebratých tém: vlastnícke právo, spoluvlastníctvo, právo k cudzím veciam

Kľúčové kompetencie: informačné, tvorivé myslenie, kognitívne – riešenie problémov

Pomôcky: papiere so zadaním a s doplnovačkou, prázdnu doplnovačku je vhodné mať pripravenú na tabuli, prípadne na interaktívnej tabuli

Práca v triede: individuálna

Čas: 15 minút

Zadanie: Na tejto hodine si overíme, či ovládame terminológiu súvisiacu s témami vlastnícke právo, spoluvlastníctvo, právo k cudzím veciam. Pracovať

budete individuálne. Každý z vás dostane zadanie a prázdnu tabuľku, do ktorej bude zapisovať slová alebo slovné spojenia v súlade so zadáním. Žltou farbou je vyznačené miesto, kde sa nachádza riešenie.

Postup: Rozdelíme žiakom zadanie a prázdnu tabuľku, do ktorej vpišu slová alebo slovné spojenia v súlade so zadáním. Na vyplnenie majú 15 minút. Po skončení jednotlivé výrazy spolu so žiakmi doplníme do dopĺňovačky pripravenej na tabuli. Pri dopĺňovaní učiteľ zadáva ďalšie otázky a tak učivá zopakuje (upevní).

Reflexia: Porozumel som zadaniam? Boli zadania jednoduché? Ktoré zadanie bolo náročné?

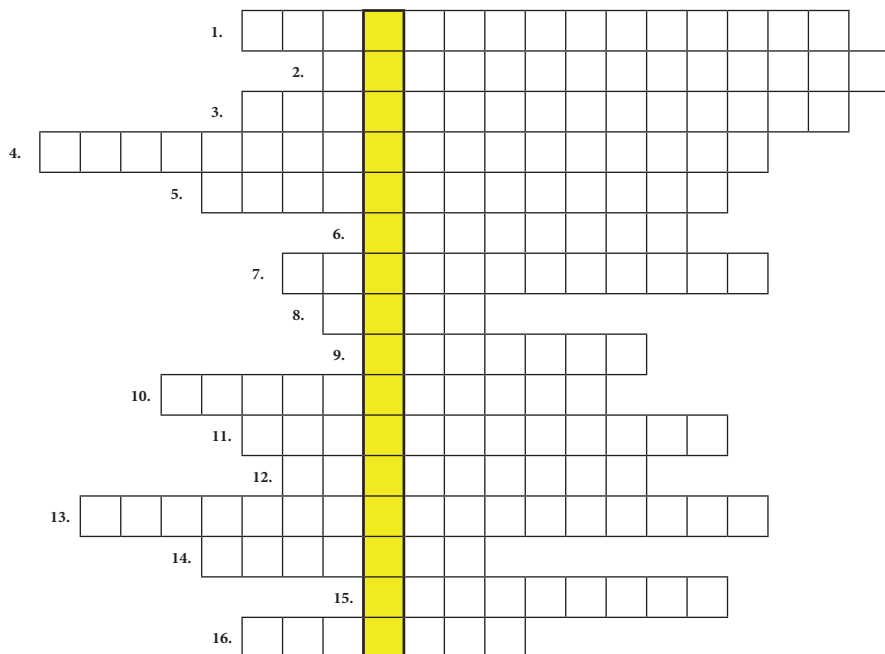
Záver: Na záver môže učiteľ dopĺňovačku pozbierať a vyhodnotiť. Pri kontrole výsledkov ďalšími otázkami zopakuje so žiakmi jednotlivé učivá.

Doplňovačka:

1. právo vlastníť majetok,
2. držba, pri ktorej je držiteľ pravým vlastníkom,
3. zmluva, na základe ktorej môžem od darcu nadobudnúť vlastníctvo veci,
4. spôsob nadobúdania vlastníctva veci dedením alebo vydržaním,
5. vec, ktorá je pevne spojená so zemou,
6. osoba, ktorej vec hnutelná alebo nehnuteľná patrí,
7. jedna z možností, ktorú môže veriteľ použiť na uspokojenie alebo sa domáhať uspokojenia pohľadávky, ktorá nebola splnená riadne a včas,
8. veci, ktoré nepatria do bezpodielového spoluvlastníctva manželov,
9. činnosť, keď pri veci, ktorú mám vo svojom vlastníctve, musím niečo znášať v prospech iného,
10. evidencia veci v Notárskom centrálnom registri, na ktorú sa vzťahuje záložné právo,
11. obmedzenie, na základe ktorého musím v prospech iného niečo strpieť, niečoho sa vzdať, niečo konať,
12. využívať úžitkovú hodnotu veci,
13. nájdená vec, o ktorú neprejaví nikto záujem, sa stáva
14. osoba, ktorá poskytne pohľadávku,
15. spôsob, ako sa môže oprávnený držiteľ veci stať jej vlastníkom, ak ju má nepretržite vo svojej držbe tri alebo desať rokov,
16. osoba, ktorá odovzdá vec do zálohu.

Správne riešenie:

1. vlastnícke právo; 2. oprávnená držba; 3. darovacia zmluva; 4. prechod vlastníctva; 5. nehnuteľná vec; 6. vlastník; 7. záložné právo; 8. dary; 9. strpieť; 10. registrácia; 11. vecné bremeno; 12. užívať vec; 13. vlastníctvom štátu; 14. veriteľ; 15. vydržanie; 16. záložca

9/ Zodpovednosť za škodu a bezdôvodné obohatenie

Predchádzanie hroziacim škodám

Každý je povinný počínať si tak, aby nedochádzalo k škodám na zdraví, na majetku, na prírode a životnom prostredí. Komu hrozí škoda, je povinný na jej odvrátenie zakročiť spôsobom primeraným okolnostiam ohrozenia. Pri vážnom ohrození má ohrozený právo domáhať sa, aby súd uložil vykonať vhodné a primerané opatrenie na odvrátenie hroziacej škody.

V prípade, že ten, kto odvracal priamo hroziace nebezpečenstvo, ktoré sám nevyvolal, spôsobil škodu, nie je za ňu zodpovedný. Iba ak nebezpečenstvo za daných okolností bolo možné odvrátiť inak, alebo ak spôsobený následok je zrejme rovnako závažný, alebo ešte závažnejší ako ten, ktorý hrozil. Za škodu nezodpovedá ani ten, kto ju spôsobil v nutnej obrane proti hroziacemu alebo trvajúcemu útoku. O nutnú obranu nejde, ak bola zrejme neprimeraná povaha a nebezpečnosti útoku.

Zodpovednosť za škodu

Všeobecná zodpovednosť

Každý, t. j. fyzická osoba (FO) aj právnická osoba (PO), zodpovedá za škodu, ktorú spôsobil porušením právnej povinnosti.

Predpokladom vzniku tejto zodpovednosti je, že niekto porušil určitú povinnosť a jej porušením spôsobil inej osobe škodu.

Spôsobenie škody inej osobe a príčinná súvislosť medzi protiprávnym konaním (porušením povinnosti) a vzniknutou škodou sú ďalšími podmienkami vzniku všeobecnej zodpovednosti za škodu. Ďalšou podmienkou vzniku všeobecnej zodpovednosti za škodu je aj zavinené konanie škodcu.

Z uvedeného vyplýva, že predpokladom vzniku občianskoprávnej zodpovednosti je *protiprávny úkon, spôsobenie škody a príčinná súvislosť medzi protiprávnym úkonom a škodou*. V niektorých prípadoch sa vyžaduje i zavinenie. Občiansky zákonník pojem zavinenie nevymedzuje. Vychádza sa z toho, že ide o psychický vzťah škodcu k protiprávnemu úkonu a ku škode. Zavinenie

môže byť *úmyselné* (priamy úmysel a nepriamy úmysel) alebo z *nedbanlivosti* (vedomá alebo nevedomá). Pokiaľ niekto spôsobí škodu pri vykonávaní činnosti, ktorú vykonával pre inú osobu, nezodpovedá za túto škodu sám, ale za ňu zodpovedá ten, za koho túto činnosť vykonával (napr. zamestnanec pri vykonávaní činnosti v rámci svojich pracovnoprávných povinností spôsobí škodu tretej osobe; za škodu zodpovedá jeho zamestnávateľ bez ohľadu na to, či je zamestnávateľ PO alebo FO). To však neznamená, že zamestnanec vyjde z takejto situácie bez akýchkoľvek následkov. V takomto prípade sa zodpovedá svojmu zamestnávateľovi, ktorý môže voči nemu uplatniť pracovnoprávny regres. (Zdroj: www.aspi.sk)

Prípady osobitnej zodpovednosti

Poznáme niekoľko druhov osobitnej zodpovednosti za škodu:

Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania (maloleté osoby a osoba postihnutá duševnou poruchou)

Ak maloletý alebo ten, kto je postihnutý duševnou poruchou, je schopný ovládnuť svoje konanie a posúdiť následky svojho konania, zodpovedá za škodu, ktorú spôsobil a okrem neho je zodpovedný aj ten, ktorý je povinný nad ním vykonávať dohľad. Zodpovední sú všetci spoločne a nerozdielne. Ak maloletý alebo ten, kto pre duševnú poruchu nebol schopný ovládnuť svoje konanie alebo posúdiť jeho následky, nie je za škodu zodpovedný. Za škodu zodpovedá výlučne ten, kto je povinný vykonávať nad ním dohľad. Ide o výlučnú zodpovednosť toho, kto zanedbal dohľad. Zodpovednosti sa zbaví iba vtedy, ak preukáže, že náležitý dohľad nezanedbal.

Kto sa vlastnou vinou dostane do stavu momentálnej duševnej poruchy (napr. požil alkoholické nápoje alebo omamné látky), v ktorom nie je schopný ovládnuť svoje konanie a posúdiť jeho následky, zodpovedá za škodu, ktorú v tomto stave spôsobil. Môže však ísť aj o prípady, keď napr. vodič požil určité lieky, ktoré majú za následok zníženie schopnosti reagovať, alebo ak je unavený, trpí nevoľnosťou a pod. Spoločne a nerozdielne s ním zodpovedajú aj tí, ktorí ho do tohto stavu úmyselne dostali.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú úmyselným konaním proti dobrým mravom
Vznik zodpovednosti sa tu viaže na úmyselné konanie. Za konanie proti dobrým mravom treba považovať konanie, ktoré síce priamo neodporuje zákonu, ani ho neobchádza, ale ktoré poškodzuje záujmy tretích osôb (FO alebo

PO) tým, že ide o konanie, ktoré sa medzi slušnými občanmi považuje za neprípustné a ktoré by sa preto nemalo vyskytovať. Medzi úmyselným konaním proti dobrým mravom a škodou spôsobenou týmto konaním musí byť príčinná súvislosť. (Zdroj: www.aspi.sk)

Zodpovednosť za škodu spôsobenú prevádzkou dopravných prostriedkov

Objektmi zodpovednosti za škodu vyvolanú osobitnou povahou prevádzky dopravného prostriedku sú FO alebo PO vykonávajúce dopravu (dopravu osôb, nákladnú dopravu). Je jedno, o aký dopravný prostriedok ide (motorové vozidlo, lietadlo, motorové plavidlo, ale aj iný dopravný prostriedok – lanovka, výťah, pohyblivé schody, konské povozy a pod.).

Za škodu vyvolanú osobitnou povahou prevádzky zodpovedá aj iný prevádzkovateľ (rozumej prevádzkovateľ v zmysle zákona; nevykonáva dopravu) motorového vozidla, motorového plavidla, ako aj prevádzkovateľ lietadla. Pojem prevádzkovateľ je širší ako vlastník, pretože okrem vlastníka zahŕňa aj inú osobu, ktorá je na základe iného než vlastníckeho práva oprávnená na trvalú prevádzku motorového vozidla (napr. štátny orgán, ktorý má právo hospodárenia s motorovým vozidlom).

Prevádzkovateľ, ktorý požičal inému motorové vozidlo alebo iný dopravný prostriedok, ostáva prevádzkovateľom motorového vozidla, a tým aj zodpovedným za škodu vyvolanú osobitnou povahou prevádzky. Namiesto prevádzkovateľa zodpovedá ten, kto použije dopravný prostriedok bez vedomia alebo proti vôli prevádzkovateľa (napr. čierna jazda vykonaná služobným vozidlom bez príkazu; jazda syna na otcovom dopravnom prostriedku bez jeho súhlasu ap.). O použitie proti vôli prevádzkovateľa ide vtedy, keď sa dopravného prostriedku zmocní cudzia osoba protiprávne, či už s cieľom povoziť sa alebo si ho prisvojiť. Ten, kto použije dopravný prostriedok bez vedomia či proti vôli prevádzkovateľa, spravidla zodpovedá sám za škodu, ktorú inému spôsobil prevádzkou dopravného prostriedku. Prevádzkovateľ zodpovedá spoločne s ním, ak použitie dopravného prostriedku svojou nebalosťou umožnil. Ak je dopravný prostriedok v oprave, zodpovedá počas opravy prevádzkovateľ podniku, v ktorom sa oprava vykonáva, a to rovnako ako prevádzkovateľ dopravného prostriedku. Škoda je spôsobená počas opravy vtedy, keď vznikla v čase od prevzatia dopravného prostriedku do opravy a do jeho odovzdania prevádzkovateľovi po vykonaní opravy (je jedno, či škodu spôsobil prevádzkovateľ opravovne či jeho pracovník). (Zdroj: www.aspi.sk)

Zodpovednosť za škodu spôsobenú zvlášť nebezpečnou prevádzkou

Za škodu vyvolanú povahou zvlášť nebezpečnej prevádzky zodpovedá prevádzkovateľ rovnako ako prevádzkovateľ dopravného prostriedku. Nebezpečná prevádzka nemusí byť vždy spojená s výrobným procesom vo výrobnom podniku. Môže sem patriť aj prevádzka vo výskumnom ústave (napr. ústav jadrového výskumu).

Za nebezpečné prevádzky sa považujú (dnes) najmä prevádzky, v ktorých sa pracuje s jadrovým materiálom, s výbušninami, horľavinami a toxickými látkami alebo v ktorých vzniká nebezpečenstvo úniku zvlášť nebezpečných látok (napr. rádioaktívnych alebo toxických), plynov a pod.

Za zvlášť nebezpečné prevádzky treba považovať aj prevádzky v hlbinných baniach, hutách, lomoch, v prevádzkach, kde sa pracuje s vysokým napätím, v plynárňach a pod.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú na vnesených alebo odložených veciach

Zákon viaže vznik tejto zodpovednosti na vykonávanie určitej činnosti, s ktorou je spojené vnesenie alebo odkladanie vecí zákazníka. Prevádzkovateľ tejto činnosti musí vyvinúť určitý stupeň starostlivosti o vnesené a odložené veci, to znamená, že sa musí starať o to, aby sa vnesené a odložené veci nepoškodili, aby sa nestratili alebo neboli z prevádzky odcudzené. Zákon vznik zodpovednosti viaže na výkon určitej činnosti, pričom medzi výkonom určitej činnosti, vnesením alebo odložením určitých vecí do prevádzky takejto činnosti a vzniknutou škodou je príčinná súvislosť.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú na vnesených alebo odložených veciach sa vzťahuje na tri skupiny prevádzkovateľov:

1. poskytujúcich ubytovacie služby (hotely, nocľahárne, ubytovne, penzióny),
2. prevádzok niektorých činností, s ktorými je spravidla spojené odkladanie vecí (reštaurácie, cukrárne, kaviarne, holičstvá, kaderníctva, čítárne, školy, prevádzky zdravotníckych zariadení a pod.),
3. garáží a iných podnikov podobného druhu (podzemné garáže pod hotelmi, obchodnými domami, verejnými priestranstvami). (Zdroj: www.aspi.sk)

Objektívna zodpovednosť

Sú prípady, keď FO (občan) alebo PO (podnik) svojím konaním škodu priamo nezavinili ani neporušili žiadny právny predpis, napriek tomu za škodu zodpovedajú z dôvodu prevádzkovania, držby alebo prenájmu nehnuteľnosti,

prevádzkou živnosti, dopravného prostriedku a podobne – ide najmä o prípady Občianskym zákonníkom vymenovaných osobitných zodpovedností (napr. na schodoch obchodného domu sa zákazník pošmykne, spadne a zlomí si nohu – zodpovedný je prevádzkovateľ obchodného domu, resp. majiteľ nehnuteľnosti, hoci žiadny predpis neporušil ani nič nezanedbal a ani nemohol takto vzniknutej škode na zdraví zabrániť).

Subjektívna zodpovednosť

Ak FO alebo PO škodu zaviniť porušením právnych povinností, t. j. následkom chyby, omylu nešikovnosti, nepozornosti ap., hovoríme o *subjektívnej zodpovednosti* za škodu. Napríklad vodič poruší dopravné predpisy – prejde križovatku na červenú a narazí do iného vozidla, ktoré malo prednosť. Je nepochybné, že vodič škodu zaviniť a je za ňu zodpovedný. (Bocková, Ďurajková, Feketeová, Sakáčová, 2013)

Náhrada škody

Okrem *skutočnej škody* sa uhrádza aj *ušlý zisk*. Pri škode spôsobenej niektorým trestným činom korupcie sa uhrádza aj nemajetková ujma v peniazoch. Škoda sa uhrádza v peniazoch; ak však o to poškodený požiada a ak je to možné a účelné, uhrádza sa škoda uvedením do predošlého stavu.

Skutočná škoda – rozumieme ňou majetkovú ujmu, ktorá spočíva v zmenšení majetku poškodeného. Ide o rozdiel v hodnote poškodeného majetku pred spôsobením škody a po spôsobení škody na majetku. Pri úplnom zničení veci, pri jej odcudzení alebo strate môže skutočná škoda spočívať aj v celej hodnote veci. Vychádza sa z ceny veci v čase poškodenia.

Pod pojem skutočná škoda treba zahrnúť aj škodu, ktorú poškodený utrpel na iných majetkových právach, alebo aj ujmu, ktorú poškodený utrpel na zdraví, resp. na živote. Ide aj o ujmu, ktorá vznikla poškodenému tým, že bol nútený vynaložiť náklady na prepravu osoby alebo nákladu, náklady vynaložené a vzniknuté s uplatnením nároku v trestnom alebo občianskoprávnom konaní, pri ujme na zdraví sem zaraďujeme aj náklady vynaložené na liečenie, nárok na náhradu bolestného, sťaženia spoločenského uplatnenia, straty na zárobku, náklady spojené s pohrebom a iné.

Ušlý zisk – predstavuje to, čo poškodenému ušlo v dôsledku spôsobenia škody, resp. v dôsledku spôsobenia škody nedošlo k zväčšeniu (rozmnoženiu)

majetku, hoci sa to pri predpokladanej činnosti dalo očakávať. Ušlý zisk možno nahradiť len peňažným plnením. Škoda sa uhrádza zásadne v peniazoch. Naturálna náhrada škody je len náhradným spôsobom úhrady škody, ktorá spočíva v uvedení veci do pôvodného stavu.

SR do nášho právneho poriadku implementovala aj smernicu Európskeho parlamentu a Rady o vymožitelnosti práv duševného vlastníctva (autorského práva, práva výkonných umelcov, práv súvisiacich s autorským právom – právo výrobcov zvukových a zvukovo-obrazových záznamov a vysielateľov; práva zhotoviteľov databázy, ako aj celej oblasti priemyselných práv. (Zdroj: www.aspi.sk)

Bezdôvodné obohatenie

Kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí obohatenie vydať. Za bezdôvodné obohatenie sa považuje:

- majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu (napr. poskytnutie zálohy kúpnej ceny na nehnuteľnosť, hoci kúpna zmluva ešte nebola podpísaná – Palko, 1997),
- majetkový prospech získaný plnením z neplatného právneho úkonu (napr. právny úkon urobený pod nátlakom – Palko, 1997), alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol,
- majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov (napr. trestná činnosť; činnosť, ktorá je v rozpore s dobrými mravmi – Palko, 1997).

Bezdôvodne sa obohatil aj ten, za koho sa plnilo, čo podľa práva mal plniť sám. Predmet bezdôvodného obohatenia sa musí vydať tomu, na úkor koho sa získal. Ak toho, na úkor koho sa získal, nemožno zistiť, musí sa vydať štátu.

AKTIVITA č. 5

Názov: Tvrdenia

Cieľ: Upevňovanie učiva zodpovednosť za škodu a bezdôvodné obohatenie

Kľúčové kompetencie: informačné, tvorivé myslenie, kognitívne – riešenie problémov

Pomôcky: papiere s tvrdeniami, pero (tvrdenia je možné pripraviť na tabuľu, prípadne na interaktívnu tabuľu)

Práca v triede: individuálna (skupinová)

Čas: 10 minút

Zadanie: Na hodine si zopakujeme tému zodpovednosť za škodu a bezdôvodné obohatenie. Pracovať budeme individuálne (v skupinách). Každý (každá skupina) dostane papiere, na ktorých sú vety – tvrdenia. Vašou úlohou je určiť, či je tvrdenie pravdivé, alebo nepravdivé.

Postup: Rozdáme žiakom papiere s tvrdeniami. Úlohou žiakov je určiť, či je tvrdenie pravdivé, alebo nepravdivé. Ak je tvrdenie pravdivé, je potrebné, aby žiaci podčiarkli slovo áno, ak je tvrdenie nepravdivé, podčiarknu slovo nie.

Reflexia: Rozumel som tvrdeniam? Vyskytlo sa tvrdenie, ktoré som nevedel určiť? Ktoré to bolo?

Záver: Na záver učiteľ prečíta každé tvrdenie a žiaci si skontrolujú správne odpovede. Pri kontrole môže učiteľ zadávať ďalšie otázky na zopakovanie. Pri negatívnych tvrdeniach treba nechať žiakov, aby ich sami upravili tak, aby boli správne.

Poznámka autorky: Pri skupinovej práci je vhodné pripraviť tabuľku, do ktorej učiteľ zapisuje body. Učiteľ prečíta tvrdenie a odovzdá slovo každej skupine. Keď všetky skupiny úlohu dokončia, zapíše body do tabuľky. K nesprávne zodpovedanému tvrdeniu sa vráti a so žiakmi analyzuje, ako má byť správne naformulované. Aj tu je možné ponechať postupne jednotlivé skupiny, aby uviedli správnu odpoveď a až potom pridelil body aj za správnu formuláciu.

- Kto spôsobil škodu v nutnej obrane proti hroziacemu alebo trvajúcemu útoku, nezodpovedá za škodu. áno – nie
- Každý zodpovedá za škodu, ktorú spôsobil porušením právnej povinnosti. áno – nie
- Ak sa pri vzniknutej škode vyžaduje aj zavinenie, tak zodpovednosť za škodu vzniká len pri úmyselnom zavinení. áno – nie
- Ak je maloletý schopný ovládnuť svoje konanie a posúdiť následky svojho konania a spôsobí škodu, zodpovedný je výlučne ten, kto je povinný nad ním vykonávať dohľad. áno – nie
- Medzi úmyselným konaním proti dobrým mravom a škadou spôsobenou týmto konaním musí byť príčinná súvislosť. áno – nie
- Ak osoba použije dopravný prostriedok bez vedomia alebo proti vôli prevádzkovateľa (prevádzateľa), nezodpovedá za škodu, ktorú inému spôsobil prevádzkou dopravného prostriedku. áno – nie
- Hotel zodpovedá za škodu na vnesených veciach okamihom, keď sa zákazník ubytuje na izbe (zloží svoje veci na izbu). áno – nie
- Za cennosti sa považujú aj zlaté prstene, ktoré osoba bežne nosí. áno – nie
- Prevádzkovateľ (prevádzateľ) napr. garáží zodpovedá aj za obsah kufru dopravného prostriedku a za veci umiestnené na iných miestach dopravného prostriedku. áno – nie
- Okrem skutočnej škody sa uhradza aj ušlý zisk. áno – nie
- Škola sa uhradza zásadne v peniazoch. áno – nie
- Ak sa pri bezdôvodnom obohatení nezistí ten, na úkor koho sa predmet získal, môže si ho ten, kto predmet bezdôvodne získal, ponechať. áno – nie

1. áno; 2. áno; 3. nie; 4. nie; 5. áno; 6. nie; 7. nie; 8. nie; 9. nie; 10. áno; 11. áno; 12. nie.

10/ Záväzkové právo

Záväzkový právny vzťah (záväzok, obligácia) je právny vzťah, z ktorého jedna strana (dlžník) je povinná druhej strane (veriteľovi) z daného dôvodu niečo dať, konať, niečoho sa zdržať alebo niečo strpieť a táto je oprávnená to požadovať. Z hľadiska dlžníka sa povinnosť plniť nazýva *dlhom, záväzkom, povinnosťou* a z hľadiska veriteľa právo vyžadovať plnenie sa nazýva *pohľadávkou, právom*. Subjekty záväzkového právneho vzťahu sú teda vždy individuálne určené a môžu nimi byť *fyzické, právnické osoby i štát (ako právnická osoba)*.

Vznik záväzkov

Záväzky najčastejšie vznikajú z dvojstranných právnych úkonov – zo zmlúv (dohôd – dohoda je užší pojem ako zmluva).

Záväzkovoprávny vzťah a záväzky vznikajú aj v dôsledku porušenia povinností (vznik škody – zodpovednosť za škodu, omeškanie – zodpovednosť za omeškanie, porušenie povinnosti plniť bez chýb – zodpovednosť za chyby). Záväzky vznikajú aj z bezdôvodného obohatenia a iných zákonom ustanovených podmienok – napríklad záväzok vlastníka nahradiť potrebné náklady a náležité nálezcovi, záväzok dediča uhradiť dlh za poručiťela ai. Záväzky vznikajú aj na základe rozhodnutia štátnych orgánov, najmä súdov.

Obsah záväzkov

Predmetom záväzkov, právnych vzťahov sú práva a povinnosti všeobecne nazývané ako plnenie. Obsah plnenia spočíva v tom, že dlžník je povinný niečo dať, niečo konať, niečoho sa zdržať alebo niečo strpieť.

Ak je dlžník povinný:

- veriteľovi *niečo dať*, znamená to, že je povinný poskytnúť mu určený predmet plnenia. Môže ním byť vec (napr. odovzdanie kúpenej veci, zaplatenie kúpnej ceny, vrátenie pôžičky ai.), alebo právo (napr. postúpenie pohľadávky – namiesto doterajšieho veriteľa nastúpi do trvajúceho záväzku nový veriteľ), alebo iná hodnota,

- veriteľovi *niečo konať*, znamená to, že predmetom plnenia je nejaká činnosť dlžníka v prospech veriteľa, ktorá spočíva v inom správaní než v daní niečoho (napr. vybavenie nejakej veci, sprostredkovanie služby a iné),
- *niečoho sa zdržať*, znamená to, že predmetom plnenia je zdržanie sa určitého správania, na ktoré by bol dlžník oprávnený, ak by nebolo tohto záväzku (napr. pri nájme bytu je prenajímateľ povinný zdržať sa nakladania s predmetom nájmu),
- *niečo strpieť*, znamená to, že je povinný trpieť (znášať) určité správanie veriteľa, ktoré (ak by nebol tento záväzok) by nemusel trpieť a mohol by mu odporovať. Vecné bremeno obmedzuje vlastníka nehnuteľnosti v prospech iného, že je povinný strpieť napr. prechod po jeho pozemku s povozom, príp. peši. Dlžník je príp. povinný strpieť, ak mu platiteľ mzdy vykonával zrážky zo mzdy dohodnuté s veriteľom a vyplácal ich veriteľovi. (Zdroj: www.aspi.sk)

Zmeny záväzkov

Zmeny v obsahu záväzkov

Zmeny v obsahu záväzkov sa týkajú práv a povinností účastníkov právneho vzťahu. Môže sa meniť napríklad spôsob, miesto a čas plnenia.

K zmene môže dôjsť:

- *dohodou účastníkov* – môžu ňou zmeniť vzájomné práva a povinnosti. Ak sa pre pôvodný záväzok vyžadovala písomná forma, k zmene musí dôjsť tiež písomnou formou;
- *omeškaním dlžníka*. Dlžník je povinný svoj dlh splniť riadne a včas. Ak svoj dlh riadne a včas nesplní, tak je v omeškaní. Ak ho nesplní ani v dodatočnej primeranej lehote, ktorú mu poskytne veriteľ, tak veriteľ má právo od zmluvy odstúpiť. Odstúpením od zmluvy sa záväzok od začiatku zrušuje, ak právny predpis alebo dohoda účastníkov neurčuje inak. Ak ide o omeškanie s plnením peňažného dlhu, veriteľ má právo požadovať od dlžníka popri plnení úroky z omeškania, ak nie je podľa zákona povinný platiť poplatok z omeškania. Ak ide o omeškanie s plnením veci, dlžník zodpovedá za jej stratu, poškodenie alebo zničenie, ibaže by k tejto škode došlo inak. K omeškaniu dlžníka nedochádza vtedy, ak veriteľ včas a riadne ponúknuť plnenie od neho neprijme alebo mu neposkytne súčinnosť potrebnú na splnenie dlhu;

- *omeškaním veriteľa*. Veriteľ je v omeškaní, ak neprijal riadne ponúknuté plnenie alebo neposkytol v čase plnenia súčinnosť potrebnú na splnenie dlhu. Veriteľ je v takomto prípade povinný nahradiť dlžníkovi náklady, ktoré mu tým vznikli. Na veriteľa prechádza aj nebezpečenstvo náhodnej skazy. Za čas veriteľovho omeškania nie je dlžník povinný platiť úroky.

Zmena v osobe veriteľa alebo dlžníka:

- *postúpenie pohľadávky (cesia)*. Veriteľ môže svoju pohľadávku postúpiť písomnou zmluvou inému. Nevyžaduje sa súhlas dlžníka. Zmena v osobe veriteľa sa totiž nedotýka jeho práv a povinností. Pohľadávku nemožno postúpiť, ak by postúpenie odporovalo dohode s dlžníkom. Postúpenie pohľadávky je postupca povinný bez zbytočného odkladu oznámiť dlžníkovi.
- *prevzatie dlhu (intercesia)*. Ak sa niekto dohodne s dlžníkom, že preberá jeho dlh, tak nastúpi ako dlžník na jeho miesto. K tomu je potrebný súhlas veriteľa. Súhlas veriteľa možno dať buď pôvodnému dlžníkovi alebo tomu, kto dlh prevzal. Zmluva o prevzatí dlhu sa uzatvára písomnou formou.
- *pristúpenie k záväzku*. Kto bez súhlasu dlžníka dohodne písomne s veriteľom, že splní za dlžníka jeho peňažný záväzok, stáva sa dlžníkom popri pôvodnom dlžníkovi. Obaja dlžníci sú zaviazaní spoločne a nerozdielne. (Zdroj: www.aspi.sk)

Zabezpečenie záväzkov

Na to, aby sa zvýšila istota, že práva veriteľa budú uspokojené, Občiansky zákonník ustanovuje špeciálne zabezpečovacie prostriedky.

Sú to:

- *zmluvná pokuta* – musí byť dojednaná písomne a v dojednaní musí byť určená výška pokuty alebo musí byť určený spôsob určenia pokuty. Výška pokuty nie je limitovaná. Neprimerane vysokú zmluvnú pokutu môže súd znížiť s prihliadnutím na hodnotu a význam zabezpečovanej povinnosti. Ak sa účastníci v prípade porušenia zmluvnej povinnosti dohodnú na zmluvnej pokute, tak účastník, ktorý túto povinnosť poruší, je zaviazaný pokutu zaplatiť, aj keď oprávnenému porušením povinnosti nevznikne škoda. Ustanovenia o zmluvnej pokute sa použijú aj na pokutu určenú za porušenie zmluvnej povinnosti právnym predpisom (penále). Ak dlžník nezavinil porušenie povinnosti, nie je povinný zmluvnú pokutu zaplatiť, ak z dohody nevyplýva niečo iné.

- *ručenie* – vzniká písomným vyhlásením, ktorým ručiteľ berie na seba voči veriteľovi povinnosť, že pohľadávku uspokojí, ak ju neuspokojí dlžník. Veriteľ je povinný kedykoľvek a bez zbytočného odkladu oznámiť ručiteľovi na požiadanie výšku svojej pohľadávky. Ručiteľ je povinný dlh splniť, ak ho nesplnil dlžník, hoci ho na to veriteľ vyzval. Ručiteľ môže plnenie odoprieť, pokiaľ veriteľ zaviniť, že pohľadávku nemôže uspokojiť dlžník.
- *dohoda o zrážkach zo mzdy* – uspokojenie pohľadávky možno zabezpečiť aj zrážkami zo mzdy. Dohoda medzi veriteľom a dlžníkom sa dohodne písomne. Vzniká tu vzťah nielen medzi veriteľom a dlžníkom, ale aj platiteľom mzdy (zamestnávateľom).
- *záložná zmluva* – pohľadávku možno zabezpečiť aj záložnou zmluvou. Predmetom záložného práva je spravidla hnutelná alebo nehnuteľná vec. Záložná zmluva musí byť vždy písomná.

Pri *hnuteľnej veci* musia byť splnené určité podmienky:

- odovzdanie veci veriteľovi (tzv. *ručný záloh*) alebo
- vyznačenie vzniku záložného práva v listine, ktorá osvedčuje vlastníctvo dlžníka k predmetu zálohy (napr. v technickom preukaze auta) alebo
- odovzdanie veci inej osobe, aby ju uschovala.

Pri *nehnuteľnej veci*, ktorá má byť predmetom vzniku záložného práva, sa k vzniku záložného práva vyžaduje vklad do katastra nehnuteľností.

Ak nastane čas splatnosti pohľadávky a tá nie je uspokojená, nastúpi funkcia záložného práva. (Zdroj: www.aspi.sk)

Zánik záväzkov

Záväzky zanikajú:

- *splnením dlhu* – dlh musí byť splnený riadne a včas. Splnený dlh zanikne. Ak možno záväzok splniť viacerými spôsobmi, dlžník má právo si zvoliť spôsob plnenia, ak nebolo dohodnuté inak. Dlžník splní svoj dlh aj vtedy, ak ho plní tomu, kto je oprávnený podľa osobitného zákona plnenie prijať, alebo tomu, ktorý predloží veriteľovo potvrdenie o tom, že je oprávnený prijať plnenie. To ale neplatí, ak dlžník vedel, že ten, kto potvrdenie predložil, nie je oprávnený plnenie prijať. Ak čas splnenia nie je dohodnutý ani ustanovený právnym predpisom či určený v rozhodnutí, dlžník je povinný splniť dlh prvého dňa po tom, čo ho o plnenie veriteľ požiadal. Veriteľ je povinný prijať i čiastočné plnenie, ak to neodporuje dohode alebo povahe

pohľadávky. Pri čiastočnom plnení peňažného dlhu sa plnenie dlžníka započítava najprv na istinu a potom na úroky, ak dlžník neurčí inak. Dlh sa plní na mieste určenom dohodou účastníkov. Ak nie je miesto plnenia určené, je ním bydlisko alebo sídlo dlžníka. Peňažný dlh plnený prostredníctvom peňažného ústavu je splnený, ak bola suma dlhu pripísaná na účet veriteľa v peňažnom ústave. Pri plnení peňažného dlhu prostredníctvom poštového podniku je dlh splnený vyplatením sumy dlhu veriteľovi v hotovosti. Oba spôsoby sú možné, pokiaľ osobitný zákon neustanovuje inak, alebo ak sa veriteľ a dlžník písomne nedohodnú inak. Veriteľ je povinný vydať dlžníkovi na jeho požiadanie písomné potvrdenie o tom, že dlh bol úplne alebo čiastočne splnený. Dlžník je oprávnený plnenie odoprieť, ak mu veriteľ nevydá zároveň potvrdenie,

- *dohodou* – ak sa veriteľ dohodne s dlžníkom, že doterajší záväzok sa nahrádza novým, tak doterajší záväzok zaniká a dlžník je povinný plniť nový záväzok. Strany sa môžu dohodnúť, že nesplnený záväzok alebo jeho časť sa zrušuje bez toho, aby vznikol nový záväzok. Ak z dohody nevyplýva nič iné, zrušovaný záväzok zaniká, keď návrh na jeho zrušenie prijala druhá strana. Ak sa zrušuje písomne dojednaný záväzok, tak aj dohoda o jeho zrušení sa musí uzavrieť písomne. Veriteľ sa môže s dlžníkom dohodnúť, že sa vzdáva svojho práva alebo že dlh odpúšťa. Dohoda sa musí uzavrieť písomne.
- *nemožnosťou plnenia* – ak sa plnenie stane nemožným, povinnosť dlžníka zanikne. Za právny dôvod zániku dlžníkovej povinnosti plniť možno považovať iba takú nemožnosť, ktorá nastala po vzniku záväzku. Plnenie nie je nemožné, ak ho možno uskutočniť aj za sťažených podmienok, s väčšími nákladmi alebo až po dojednanom čase. Nemožnosť plnenia musí byť objektívna, t. j. taký stav záväzku, že jeho plnenie je všeobecne nemožné (napr. vláda vydá nariadenie, ktoré zakazuje dovoz niektorých druhov tovarov, a firma, ktorá sa dovozom tovaru zaoberá, nemôže splniť uzavreté dohody s niektorými zákazníkmi). Ak je nemožnosť plnenia len subjektívna, t. j. kvôli dlžníkovi (napr. jeho platová neschopnosť), záväzok nezaniká.
- *uplynutím času* – práva a povinnosti zaniknú uplynutím času, na ktorý boli obmedzené.
- *smrťou dlžníka alebo veriteľa* – smrťou dlžníka povinnosť nezanikne, iba ak jej obsahom bolo plnenie, ktoré mal osobne vykonať dlžník. Smrťou

veriteľa právo zanikne, ak bolo plnenie obmedzené len na jeho osobu; zanikne aj právo na bolestné a na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia.

- *výpoveďou* – ak je dojednaná zmluva na dobu neurčitú, ktorej predmetom je záväzok na nepretržitú či opakovanú činnosť, alebo záväzok zdržať sa určite činnosti alebo strpieť určitú činnosť, a ak zo zákona alebo zo zmluvy nevyplýva spôsob jej výpovede, tak možno zmluvu vypovedať v lehote troch mesiacov ku koncu kalendárneho štvrtroka.
- *a iné.* (Zdroj: www.aspi.sk)

AKTIVITA č. 6

Názov: Hra s kartami

Cieľ: Upevňovanie učiva záväzkové právo

Kľúčové kompetencie: informačné, tvorivé myslenie, kognitívne – riešenie problémov

Pomôcky: kartičky so zadaniami a otázkami, ktoré sa nachádzajú v prílohe (kartičky je možné pripraviť na interaktívnu tabuľu, pred zadáním otázok budú otočené rubovou stranou k žiakom a po zodpovedaní sa budú otáčať tak, aby žiaci videli správne odpovede; na jednej kartičke môžu byť aj 2 otázky), tabuľka na bodové hodnotenie

Práca v triede: individuálna (skupinová)

Čas: 20 minút

Zadanie: Na tejto hodine si zopakujeme tému záväzkové právo. Pripravené sú kartičky, na ktorých sa nachádzajú rôzne otázky. Vašou úlohou bude správne ich zodpovedať. Do tabuľky budeme zapisovať body za vaše odpovede. Dnes vás budú skúšať vaši spolužiaci.

Postup: V prípade, že práca prebehne individuálne, vyberieme jedného žiaka, ktorý predstúpi pred triedu (skúšajúci žiak), a jedného žiaka, ktorý bude zapisovať body za správne odpovede. Na lavici sú pripravené kartičky s otázkami, ale aj správne odpovede. Kartičky sú na stole (lavici) otočené tak, aby skúšajúci žiak zadania nevidel. Vyberie si kartičku a nahlas prečíta otázku. Ak obsahuje aj možnosti výberu správnej odpovede (a, b, c...), nahlas prečíta aj tieto možnosti. Potom vyvoláva tých, ktorí sa prihlásili. Ak sa nikto neprihlási, môže vyvolať kohokoľvek. Je potrebné dbať o to, aby žiak nevyvolával stále tých istých spolužiakov (zväčša lepších, ktorí sa pravidelne pripravujú).

Poznámka autorky: Ak by práca prebiehala plynulo a na odpoveď by sa naraz prihlásilo viac žiakov, odporúčame, aby pri vyvolávaní pomohol učiteľ, alebo aby spolu so žiakom sledoval, kto sa prihlási ako prvý. V prípade, že sa aktivita bude realizovať v skupinách, každá skupina si vyberie zástupcu, ktorý bude jej hovorcom. Skúšajúci žiak si pred vytiahnutím kartičky môže vybrať skupinu, ktorá bude odpovedať. Treba dbať o to, aby sa všetky skupiny vystriedali. Postupuje sa ďalej ako pri skúšaní, keď žiaci pracujú individuálne.

Ak žiak alebo skupina odpovie nesprávne, je možné položiť otázku inému žiakovi alebo inej skupine. V prípade správnej odpovede sa môže pokračovať ďalšou otázkou a háda sa dovtedy, kým nebude správne zodpovedaná. Do pripravenej tabuľky sa zapisujú body za správnu odpoveď. Skúšajúceho žiaka je potrebné po 2 až 3 kartičkách vymeniť, aby sa žiaci vystriedali a vyskúšali si úlohu nielen zapisovateľa, ale i učiteľa. Žiak, ktorý zapisoval body, vystrieda žiaka, ktorý skúšal, a na zapisovanie príde ďalší vybraný žiak.

Poznámka autorky: Na uvoľnenie atmosféry v triede odporúčame, aby si učiteľ (ak sa to dá) sadol medzi žiakov a prípadne sa na odpovede hlásil. Samozrejme, že ponechá odpovedať žiakov.

Reflexia: Rozumel/-li som/sme otázkam? Ktorá otázka ma/nás zaskočila? Boli otázky náročné? Kde ešte vidím/-e rezervy? Spolupracovalo sa mi so spolužiakmi dobre? Vedeli sme sa dohodnúť?

Záver: Učiteľ po 20 minútach hru ukončí. Posledný žiak, ktorý zapisoval body, ich spočíta a vyznačí, kto získal najviac bodov. Učiteľ poďakuje žiakom za spoluprácu a celý proces opakovania vyhodnotí.

Námety na ďalšie zadania

1. Čo znamená, ak je dlžník povinný niečo strpieť?
(Je povinný znášať určité správanie, ktoré, ak by nebolo záväzku, by trpieť nemusel a mohol by mu odporovať.)
2. Ak osoba svoj dlh nesplní riadne a včas, ide o:
a) omeškanie veriteľa b) omeškanie dlžníka c) splnenie dlhu (b)
3. Postúpenie pohľadávky (cesia) znamená, že:
a) veriteľ svoju pohľadávku písomnou zmluvou postúpi inému
b) niekto sa dohodne s dlžníkom, že preberá jeho dlh, a nastúpi ako dlžník na jeho miesto
c) niekto pristúpi ako tretí dlžník (a)

4. Vymenujte aspoň 3 zabezpečovacie prostriedky, ktoré slúžia na to, aby boli práva veriteľa uspokojené.
(zmluvná pokuta, ručenie, dohoda o zrážkach zo mzdy, záložná zmluva)
5. Vyberte správne odpovede. Zmluvná pokuta:
 - a) musí byť dojednaná písomne
 - b) musí byť dojednaná ústne
 - c) musí byť určená výška pokuty alebo spôsob určenia pokuty
 - d) nemusí byť určená výška pokuty alebo spôsob určenia pokuty
 - e) výška pokuty nie je limitovaná
 - f) výška pokuty je limitovaná (a; c; e)
6. Je účastník, ktorý porušil zmluvnú povinnosť, ktorá bola v zmluve dohodnutá, zaviazaný zaplatiť zmluvnú pokutu, aj keď oprávnenému porušením povinnosti nevznikla škoda?
 - a) áno b) nie (áno)
7. Uvedte, kedy nie je dlžník povinný zmluvnú pokutu zaplatiť?
(Keď porušenie povinnosti nezavinil a z dohody nevyplýva niečo iné.)
8. Vysvetlite pojem ručenie.
(Ručenie vzniká písomným vyhlásením, ktorým ručiteľ berie na seba povinnosť voči veriteľovi, že pohľadávku uspokojí, ak ju neuspokojí dlžník.)
9. V akom prípade môže ručiteľ plnenie odprieť?
(Ak veriteľ zavinil, že dlžník nemohol uspokojiť pohľadávku.)
10. Musí byť záložná zmluva písomná?
 - a) áno b) nie (a)

10.1 Zmluvy

Občianske právo umožňuje uzavrieť prostredníctvom zmluvy akýkoľvek záväzkový vzťah, ktorý je v súlade so všeobecnými zásadami občianskeho práva a nie je v rozpore so zákonom. Účastníci občianskoprávných vzťahov musia dbať, aby sa pri úprave zmluvných vzťahov odstránilo všetko, čo by mohlo viesť k vzniku rozporov.

Aby zmluva mohla vzniknúť, musia sa uskutočniť dva kroky:

- návrh na uzavretie zmluvy,
- prijatie návrhu.

Návrh na uzavretie zmluvy ako jednostranný právny úkon musí spĺňať tieto zákonné znaky:

- prejav vôle musí smerovať k uzavretiu zmluvy,
- návrh musí byť adresný – je určený jednej alebo viacerým konkrétnym osobám s ponukou na konsens (na účasť na zmluve),
- návrh musí byť určitý – obsah tohto konsensu musia tvoriť aspoň podstatné obsahové náležitosti zmluvy,
- z prejavu vôle navrhovateľa musí byť zrejmé, že hodlá byť návrhom viazaný v prípade jeho prijatia.

Návrh, aj keď je neodvolateľný, zaniká:

- uplynutím lehoty, ktorá v ňom bola určená na prijatie,
- uplynutím primeranej doby s prihliadnutím na povahu navrhovanej zmluvy a na rýchlosť prostriedkov, ktoré navrhovateľ použil na zaslanie návrhu, dôjdením prejavu o odmietnutí návrhu navrhovateľovi.

(Zdroj: www.najpravo.sk/zakony/najfrekventovanejsie-zakony-v-platnom-zneni/obciansky-zakonnik.html)

Prijatie návrhu – je včasné vyhlásenie urobené osobou, ktorej bol návrh určený, alebo iné včasné konanie, z ktorého možno vyvodíť jej súhlas. Včasné vyhlásenie je jednostranný adresný právny úkon adresáta návrhu, ktorým akceptuje návrh v celom rozsahu, a tým prejavuje súhlas s uzavretím zmluvy. Zmluva je uzavretá okamihom, keď prijatie návrhu na uzavretie zmluvy nadobúda účinnosť.

Dodatky, výhrady, obmedzenia alebo iné podstatné zmeny obsiahnuté v prijatí návrhu na uzavretie zmluvy sa považujú za nový návrh adresáta pôvodného návrhu. Súčasne platí, že takýto prejav vôle je aj odmietnutím návrhu. Písomnú formu musia mať predovšetkým zmluvy o prevodoch nehnuteľností, medzi ktoré treba zahrnúť kúpne zmluvy, darovacie zmluvy, zámenné zmluvy a iné. Písomnú formu musia mať aj zmluvy, o ktorých to ustanovuje zákon, alebo ak sa účastníci dohodnú. Ak je zmluva vyhotovená v písomnej forme, treba v písomnej forme vyhotoviť aj každú zmenu alebo doplnenie takejto zmluvy. Nedodržanie zákonom stanovenej písomnej formy vyvoláva absolútnu neplatnosť právneho úkonu. Nerešpektovanie dohodnutej písomnej formy má za dôsledok relatívnu neplatnosť zmluvy.

(Zdroj: www.aspi.sk)

Odstúpenie od zmluvy – je spravidla jednostranným právnym úkonom účastníka zmluvy. Od zmluvy môže účastník odstúpiť, len ak je to v tomto či v inom zákone ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté. Ak dôjde k platnému odstúpeniu od zmluvy, zmluva sa od začiatku zrušuje, ak nie je právnym predpisom ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté inak. Odstúpiť možno len od zmluvy, ktorá bola platne uzavretá, a preto len takú zmluvu možno zrušiť *odstúpením* od nej. Právny predpis môže určiť alebo účastníci zmluvy sa môžu dohodnúť na inom zrušení zmluvy než od jej začiatku. Účastník, ktorý uzavrel zmluvu v tiesni za nápadne nevýhodných podmienok, má právo od zmluvy odstúpiť.

Typy zmlúv

Kúpna zmluva

Účastníkmi kúpnej zmluvy sú *predávajúci a kupujúci*. Z kúpnej zmluvy vznikne predávajúcemu povinnosť predmet kúpy kupujúcemu odovzdať a kupujúcemu povinnosť predmet kúpy prevziať a zaplatiť zaň predávajúcemu dohodnutú odmenu. Podstatnými náležitosťami kúpnej zmluvy sú *predmet kúpy a kúpna cena* (Palko a kol., 1997). *Predmetom kúpy* môže byť vec hnutelná alebo nehnuteľná. Pri nehnuteľnej veci musí byť kúpna zmluva uzavretá *písomne*. *Cenu* treba dojednať v súlade so všeobecne záväznými predpismi (zákon o cenách). Vlastníctvo veci prechádza na kupujúceho jej *prevzatím*, pri samoobslužnom predaji *okamihom zaplattenia ceny*. Do tohto okamihu môže kupujúci vybraný tovar vrátiť na pôvodné miesto. Ak kupujúci svojím zavením poškodí alebo zničí vybraný tovar pred prevodom vlastníckeho práva, zodpovedá za škodu podľa všeobecných ustanovení o zodpovednosti za škodu. Predávaná vec musí mať požadovanú, prípadne právnymi predpismi ustanovenú *akosť, mieru alebo hmotnosť* a *musí byť bez chýb* (najmä musí zodpovedať záväzným technickým normám). Pri potravinách musí byť vyznačený *dátum spotreby* alebo *dátum minimálnej trvanlivosti*. Ak to povaha veci pripúšťa, kupujúci má právo, aby sa vec pred ním prekontrolovala alebo aby sa mu jej činnosť predviedla. Ak je potrebné, aby sa pri užívaní veci zachovávali osobitné pravidlá, je predávajúci povinný kupujúceho s nimi oboznámiť. Ak túto povinnosť predávajúci nesplní, je povinný nahradiť kupujúcemu škodu, ktorá z toho vznikla. Ak má vec chybu, ktorá nebráni tomu, aby sa užívala, musí sa predávať za nižšiu cenu než je obvyklá cena bez chybnej

veci. Kupujúceho treba na chybu upozorniť, uviesť, o akú chybu ide, ak to nie je zrejmé už z povahy predaja. Predávajúci zodpovedá za chyby, ktoré predaná vec má pri prevzatí kupujúcim. Ak nejde o veci, ktoré sa rýchlo kazia, alebo o použité veci, predávajúci zodpovedá za chyby, ktoré sa vyskytnú po prevzatí veci v záručnej dobe (záruka). Záručná doba je 24 mesiacov. Ak je na predávanej veci, na obale alebo návode k nej pripojenom vyznačená lehota na použitie, neskončí sa záručná doba pred uplynutím tejto lehoty. Pri použití veci sa môže predávajúci a kupujúci dohodnúť na skrátenej záručnej dobe, nie však kratšej ako 12 mesiacov. Záručná doba pri niektorých veciach môže byť aj dlhšia ako 24 mesiacov. Na žiadosť kupujúceho je predávajúci povinný poskytnúť *záručný list*, v ktorom predávajúci určí podmienky a rozsah záruky. Záručné doby začínajú plynúť od prevzatia veci kupujúcim (alebo uvedením veci do prevádzky). Ak ide o chybu, ktorú možno odstrániť, kupujúci má právo, aby bola bezplatne, včas a riadne odstránená. Kupujúci môže namiesto odstránenia chyby požadovať výmenu veci, alebo ak sa chyba týka len súčasti veci, výmenu súčasti, ak tým predávajúcemu nevzniknú neprimerané náklady vzhľadom na cenu tovaru alebo závažnosť chyby. Ak ide o chybu, ktorú nemožno odstrániť a ktorá bráni tomu, aby sa vec mohla riadne užívať, má kupujúci právo na jej výmenu alebo má právo od zmluvy odstúpiť. To isté platí aj vtedy, ak ide o odstrániteľné chyby, ale kupujúci pre opätovné vyskytnutie sa chyby po oprave alebo pre väčší počet chýb nemôže vec riadne užívať. Ak ide o neodstrániteľné chyby, má kupujúci právo na primeranú zľavu z ceny veci. Ak dôjde k výmene, začne plynúť záručná doba znova od prevzatia novej veci.

(Zdroj: www.najpravo.sk/zakony/najfrekventovanejsie-zakony-v-platnom-zneni-obciansky-zakonnik.html)

Zmluva o dielo

Účastníkmi zmluvy o dielo sú *objednávateľ* a *zhotoviteľ diela*. Zmluvou o dielo sa zhotoviteľ zaväzuje objednávateľovi, že dielo za dojednanú cenu vykoná na svoje nebezpečenstvo. K podstatným náležitostiam zmluvy patrí: charakteristika diela (predmet, rozsah, akosť), dohoda o odmene a čas jej zhotovenia. Ak nie je dohodnuté inak, platí sa cena až po skončení diela. Ak sa dielo vykonáva po častiach alebo vykonanie diela vyžaduje značné náklady, je zhotoviteľ oprávnený požadovať už počas vykonávania diela od objednávateľa

primerané náklady. Ak sa cena dohodla podľa rozpočtu, nesmie sa bez súhlasu objednávateľa zvýšiť. Ak v čase uzavretia zmluvy do jej splnenia došlo k zmene cenového predpisu, podľa ktorého sa cena dohodla, je zhotoviteľ povinný na to objednávateľa bez meškania upozorniť a oznámiť mu novú cenu. Ak ide o zhotovenie veci na zákazku, objednávateľovi vzniká právo, aby mu zhotoviteľ podľa jeho objednávky vec zhotovil, a povinnosť, aby zhotoviteľovi zaplatil cenu. Pri zhotovení stavby je záručná doba 3 roky. Pri niektorých častiach stavieb môže byť záručná doba kratšia, najmenej 18 mesiacov.

Osobitné ustanovenia o oprave a úprave veci

Opravou veci je činnosť, ktorou sa najmä odstraňujú chyby veci, následky jej poškodenia alebo účinky opotrebenia. *Úpravou* veci je činnosť, ktorou sa najmä mení povrch veci alebo jej vlastnosti. Zhotoviteľ zodpovedá za chyby, ktoré má vykonaná oprava alebo úprava pri prevzatí veci objednávateľom, ako aj za chyby, ktoré sa vyskytnú po prevzatí veci v záručnej dobe. Záručná doba je 3 mesiace, ak nie je dojednaná alebo osobitnými predpismi ustanovená inak. Pri stavebných prácach je záručná doba najmenej 18 mesiacov. Zhotoviteľ je povinný vydať objednávateľovi záručný list s vyznačením záručnej doby. Pri chybnom vykonaní opravy alebo úpravy veci sa objednávateľ môže domáhať bezplatného odstránenia chyby v dohodnutom čase. Ak ide o chybu neodstrániteľnú alebo opätovne sa vyskytujúcu, môže sa domáhať zrušenia zmluvy alebo primeranej zľavy z ceny. Ak si zhotoviteľ nevyzdvihne vec v lehote do 6 mesiacov odo dňa, keď bol povinný ju vyzdvihnúť, má zhotoviteľ právo vec predať. Ak dôjde k predaju nevyzdvihnutej veci, vyplátí zhotoviteľ objednávateľovi výťažok predaja po odpočítaní ceny opravy alebo úpravy, poplatku za uskladnenie a nákladov predaja. Právo na výťažok predaja musí objednávateľ uplatniť u zhotoviteľa.

(Zdroj: www.najpravo.sk/zakony/najfrekventovanejsie-zakony-v-platnom-zneni-obciansky-zakonnik.html)

Nájomná zmluva

Účastníkmi sú *prenajímateľ* a *nájomca*. Nájomnou zmluvou prenajímateľ prenecháva za odplatu nájomcovi vec, aby ju dočasne (v dojednanej dobe) užíval alebo z nej bral úžitky. Predmetom nájmu môžu byť veci hnutelné a nehnuteľné, ale aj časť veci, prípadne jej súčasť. Nájomca je oprávnený užívať vec spôsobom určeným v zmluve; ak sa nedohodlo inak, primerane povahe

a určení veci. Prenajímateľ je oprávnený požadovať prístup k veci za účelom kontroly, či nájomca užíva vec riadnym spôsobom. Nájomca je oprávnený dať prenajatú vec do podnájmu, ak zmluva neurčuje inak. Zmeny na veci je nájomca oprávnený vykonávať len so súhlasom prenajímateľa. Nájomca je povinný znášať obmedzenie v užívaní prenajatej veci v rozsahu potrebnom na vykonanie opráv a udržiavanie veci. Nájomca je povinný platiť nájomné. Nájomné nie je povinný nájomca platiť v prípade, ak pre chyby vecí, ktoré nespôsobil, nemohol prenajatú vec užívať dohodnutým spôsobom alebo ak sa spôsob užívania nedohodol primerane povahe a určení veci.

Existuje viacero spôsobov skončenia nájmu:

- uplynutím doby, na ktorú sa dojednal, ak sa prenajímateľ nedohodne s nájomcom inak,
- výpoveďou, ak bola nájomná zmluva dohodnutá na dobu neurčitú,
- odstúpením od zmluvy zo strany nájomcu i prenajímateľa,
- zničením prenajatej veci.

Osobitné ustanovenia o nájme bytu

Nájom bytu vzniká nájomnou zmluvou. Prenajímateľ na jej základe prenecháva nájomcovi za nájomné byt do užívania (na dobu určitú alebo bez určenia doby užívania). Zmluva spravidla obsahuje opis príslušenstva a stavu bytu. Nájomná zmluva má obsahovať označenie predmetu a rozsahu užívania, výšku nájomného a výšku úhrady za plnenia spojené s užívaním bytu či spôsob ich výpočtu. Ak doba nájmu nie je dohodnutá, predpokladá sa, že zmluva o nájme sa uzavrela na dobu neurčitú.

Nájomca bytu a osoby, ktoré s ním žijú v spoločnej domácnosti, majú popri práve užívať byt aj právo užívať spoločné priestory a zariadenie domu, ako aj požívať plnenia, ktorých poskytovanie je spojené s užívaním bytu. Nájomca je povinný odstrániť poruchy a poškodenia, ktoré spôsobil v dome sám alebo tí, ktorí s ním bývajú. Nájomca nesmie vykonávať stavebné úpravy ani inú podstatnú zmenu v byte bez súhlasu prenajímateľa, a to ani na svoje náklady. Prenajímateľ je oprávnený vykonávať stavebné úpravy bytu a iné podstatné zmeny v byte iba so súhlasom nájomcu. Tento súhlas možno odoprieť len z vážnych dôvodov.

Byt môže byť v spoločnom nájme viacerých osôb. Spoloční nájomcovia majú rovnaké práva a povinnosti. Ak počas trvania manželstva sa manželia alebo jeden z nich stanú nájomcami bytu, vznikne spoločný nájom bytu manželmi.

Nájom bytu zanikne:

- písomnou dohodou medzi prenajímateľom a nájomcom alebo
- písomnou výpoveďou. Nájom sa skončí uplynutím výpovednej lehoty, ktorá je 3 mesiace a začína plynúť prvým dňom mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom bola nájomcovi doručená výpoveď.

Prenajímateľ môže vypovedať nájom bytu, ak:

- prenajímateľ potrebuje byt pre seba, manžela, svoje deti, vnukov, zaťa alebo nevestu, svojich súrodencov alebo rodičov,
- nájomca alebo ten, kto je členom jeho domácnosti, hrubo poškodzuje prenajatý byt, jeho príslušenstvo, spoločné priestory alebo spoločné zariadenia v dome alebo sústavne narušuje pokojné bývanie ostatných nájomcov alebo vlastníkov bytov, ohrozuje bezpečnosť alebo porušuje dobré mravy v dome,
- nájomca nezaplatil nájomné či úhradu za plnenia poskytované s užívaním bytu dlhší čas ako 3 mesiace, alebo prenechal byt alebo jeho časť inému do podnájmu bez písomného súhlasu prenajímateľa,
- nájomca využíva byt bez súhlasu prenajímateľa na iné účely ako na bývanie,
- a iné.

Dôvod výpovede sa musí vo výpovedi vymedziť tak, aby ho nebolo možné zameniť s iným dôvodom, inak je výpoveď neplatná.

(Zdroj: www.najpravo.sk/zakony/najfrekvencovanejsie-zakony-v-platnom-zneni/obciansky-zakonnik.html)

Poistné zmluvy

Poistnou zmluvou sa *poistiteľ* zaväzuje poskytnúť v dojednanom rozsahu plnenie, ak nastane náhodná udalosť, ktorá je v zmluve bližšie označená a fyzická alebo právnická osoba, ktorá s poistiteľom uzavrela poistnú zmluvu, je povinná platiť poistné.

Poistná zmluva obsahuje najmä:

- výšku poistnej sumy, v prípade poistenia osôb výšku zaručenej poistnej sumy,
- výšku poistného, jeho splatnosť a či ide o jednorazové poistné alebo bežné poistné,
- poistnú dobu,

- údaj o tom, či je dohodnuté, že v prípade poistenia osôb sa bude oprávnená osoba podieľať na výnosoch poisťovateľa a akým spôsobom,
- práva a povinnosti poisťovateľa, poisteného a toho, kto s poisťovateľom uzatvára poistnú zmluvu,
- výšku odkupnej hodnoty, ktorú poisťovateľ vyplatí v prípade poistenia osôb pri predčasnom ukončení poistenia.

Súčasťou poistnej zmluvy sú aj všeobecné poistné podmienky poisťiteľa.

Poistiť možno najmä:

- majetok pre prípad jeho poškodenia, zničenia, straty, odcudzenia alebo iných škôd, ktoré na ňom vzniknú (poistenie majetku),
- fyzickú osobu pre prípad jej telesného poškodenia, smrti, dožitia sa určitého veku alebo pre prípad inej poistnej udalosti (poistenie osôb),
- zodpovednosť za škodu vzniknutú na živote a zdraví alebo na veci, príp. zodpovednosť za inú majetkovú škodu (poistenie zodpovednosti za škodu).

Pri poistení je potrebná písomná forma, ak nie je v zákone alebo v poistných podmienkach ustanovené inak. Povinnosť poisťiteľa plniť a jeho právo na poistné vznikne prvým dňom po uzavretí poistnej zmluvy, ak nebolo dohodnuté, že vznikne už uzavretím poistnej zmluvy alebo neskôr. Právo na plnenie vznikne, ak nastane poistná udalosť.

Zánik poistenia:

- výpoveďou – musí sa dať aspoň 6 týždňov pred jeho uplynutím,
- dohodou – poistenie môže vypovedať každý z účastníkov do 2 mesiacov po uzavretí poistnej zmluvy; výpovedná lehota je 8-dňová, jej uplynutím poistenie zanikne,
- ak poistné za prvé poistné obdobie alebo jednorazové poistné nebolo zaplatené do 3 mesiacov odo dňa jeho splatnosti,
- ak poistné za ďalšie poistné obdobie nebolo zaplatené do 1 mesiaca odo dňa doručenia výzvy poisťovateľa na jeho zaplatenie,
- ak sa poisťiteľ dozvie až po poistnej udalosti, že jej príčinou je skutočnosť, ktorú pri dojednávani poistenia pre vedome nepravdivé alebo neúplné odpovede nemohol zistiť a ktorá pre uzavretie poistnej zmluvy bola podstatná, je oprávnený plnenie z poistnej zmluvy odmietnuť a odmietnutím plnenia poistenie zanikne,
- odstúpením od zmluvy.

Ďalšie zmluvy

Ďalšími zmluvami podľa Občianskeho zákonníka sú: *zámenná zmluva; darovacia zmluva; zmluva o pôžičke; zmluva o výpožičke; príkazná zmluva; zmluva o obstaraní zájazdu; zmluva o úschove; zmluva o ubytovaní; zmluva o preprave; sprostredkovateľská zmluva; zmluva o združení; zmluva o dôchodku a iné.*

(Zdroj: www.najpravo.sk/zakony/najfrekvencovanejsie-zakony-v-platnom-zneni/obciansky-zakonnik.html)

AKTIVITA č. 7

Názov: Vypracovanie zmlúv

Cieľ: Pripraviť rôzne typy zmlúv

Kľúčové kompetencie: informačné, tvorivé myslenie, kognitívne – riešenie problémov

Pomôcky: papiere, perá (možnosť využitia interaktívnej tabule)

Práca v triede: skupinová

Čas: 15 minút

Zadanie: Na základe prebratého učiva a predložených vzorov pripravíte rôzne typy zmlúv, ktoré upravuje Občiansky zákonník.

Postup: Žiakov rozdelíme na skupiny (po 4), každá si určí jedného zástupcu, ktorý bude prezentovať výsledky jej práce. Každé skupine určíme jeden typ zmluvy, ktorý má pripraviť.

Poznámka autorky: Žiaci vypracujú len tie zmluvy, o ktorých sa bližšie dozvedeli na vyučovacích hodinách.

Návrhy zmlúv

Kúpna zmluva na: pozemok, dom, byt, motorové vozidlo.

Nájomná zmluva na: byt, motorové vozidlo, nebytové priestory, na hrobové miesto, na poľnohospodársky pozemok, na parkovacie státie.

Zmluva o dielo na: opravu písacieho stroja, dodávku a montáž okien, vymalovanie bytu, opravu strechy, stavebnú úpravu priestorov na 1. nadzemnom podlaží.

Žiaci vypracujú jednotlivé zmluvy. Za každú skupinu prečíta určený zástupca jej znenie. Ostatní žiaci ho počúvajú a robia si poznámky, či zmluva obsahovala všetko, čo obsahovať má. Potom odovzdáme slovo žiakom, aby sa k nej vyjadrili. Podobne si trieda vypočuje ďalšie zmluvy a vyjadrí sa k nim.

Reflexia: Bolo náročné vypracovať zmluvu? Prečo? Mali sme problémy pri

práci? Aké? Ako sa mi spolupracovalo so spolužiakmi? Dopĺňali sme sa? Pracovali sme na zmluve všetci?

Záver: Po prečítaní zmlúv učiteľ zopakuje so žiakmi všetko, čo sa o zmluvách naučili. Na záver vyhodnotí prácu skupín i celej triedy.

10.2 Exekučné konanie

Súdny exekútor je štátom určená a splnomocnená osoba na vykonávanie núteného výkonu súdnych a iných rozhodnutí podľa zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok).

V súvislosti s výkonom exekučnej činnosti má súdny exekútor postavenie verejného činiteľa.

Za exekútora možno vymenovať občana:

- ktorý je spôsobilý na právne úkony v plnom rozsahu,
- ktorý získal vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v študijnom odbore právo na právnickej fakulte vysokej školy v SR alebo má uznaný doklad o vysokoškolskom právnickom vzdelaní II. stupňa vydaný zahraničnou vysokou školou; ak získal vysokoškolské vzdelanie v I. stupni a následne v II. stupni, vyžaduje sa, aby v oboch stupňoch získal vzdelanie v odbore právo,
- ktorý je bezúhonný,
- ktorý aspoň tri roky vykonával exekučnú prax súvisiacu s výkonom rozhodnutia,
- ktorý zložil odbornú skúšku,
- ktorému nebolo uložené disciplinárne opatrenie zbavenia výkonu funkcie exekútora,
- ktorému nebolo uložené disciplinárne opatrenie vyčiarknutia zo zoznamu advokátov, disciplinárne opatrenie zbavenia notárskeho úradu, disciplinárne opatrenie zbavenia výkonu funkcie prokurátora alebo disciplinárne opatrenie odvolania z funkcie sudcu podľa osobitných predpisov.

Exekútora vymenúva do funkcie exekútora *minister*. Sídlo funkcie exekútora si určuje exekútor v žiadosti o vymenovanie. Návrh spolu s odporúčaním na vymenovanie exekútora predkladá komora. Exekútor môže začať vykonávať exekučnú činnosť až vtedy, keď zložil sľub, uzavrel zmluvu o poistení zodpovednosti za škodu, ktorá by mohla vzniknúť v súvislosti s vykonávaním tejto

činnosti, a najneskôr do 3 mesiacov od vymenovania do funkcie zloží na účet komory peňažnú zábezpeku v sume 3 319,39 eur na úhradu trov spojených so zabezpečením vykonania auditu.

Výkon funkcie exekútora zaniká:

- smrťou exekútora,
- vyhlásením exekútora za mŕtveho,
- odvolaním exekútora.

Minister môže exekútora odvolať na návrh komory. Pri zániku funkcie exekútora komora určí náhradníka.

Exekučné konanie – sa môže začať (až na jednu výnimku) zásadne len na návrh oprávneného. Exekučné konanie sa začína dňom, v ktorom bol exekútorovi doručený návrh na vykonanie exekúcie. Exekútor však môže začať vykonávať exekúciu až udelením poverenia súdu na jej vykonanie.

Účastníci konania

Účastníkmi exekučného konania sú predovšetkým *oprávnený* a *povinný*. Iné osoby sú účastníkmi len tej časti konania, v ktorej im toto postavenie priznáva zákon. Ak súd rozhoduje o trovách exekúcie, účastníkom konania je aj poverený exekútor. Ak sú exekúciou postihnuté aj veci v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov, účastníkom konania, ak ide o tieto veci, je aj manžel povinného, ak do začatia exekučného konania nedošlo k vyporiadaniu bezpodielového spoluvlastníctva dohodou alebo súdnym rozhodnutím.

Na základe Exekučného poriadku môžu byť účastníkmi aj iné osoby (len pre určitý úsek konania) – dražiteľia, záložní veritelia, vydražiteľia a pod.

(Zdroj: www.aspi.sk)

11/ Dedenie

Dedičstvo sa nadobúda smrťou poručiteľa (alebo súdom určeným dňom jeho smrti). Okamih smrti poručiteľa (fyzickej osoby) alebo deň, ktorý súd v konaní o vyhlásenie za mŕtveho v rozsudku určil za deň smrti nezvestného, príp. deň, ktorý nezvestný neprežil, je rozhodujúcou skutočnosťou na prechod práv a povinností, ktoré sú predmetom dedičstva. Vzhľadom na to, že dedičstvo sa nadobúda okamihom smrti poručiteľa, musí sa vždy presne zistiť či určiť, ktorá fyzická osoba zomrela prv. Ide najmä o prípady, keď v krátkom čase po sebe zomreli dve blízke osoby (napr. pri dopravnej nehode). Z hľadiska dedičského nástupníctva je to kľúčová otázka. Takéto dokazovanie sa nedá realizovať vždy. Nie je to možné napríklad vtedy, ak sa potopila loď a nik z cestujúcich sa nezachránil ani nenašiel. V takom prípade sa bude vychádzať z domnienky, že dve blízke spolucestujúce osoby zomreli súčasne, to znamená, že jedna druhú neprežila.

Dediť sa *zo zákona, zo závetu alebo z oboch týchto dôvodov*. Na prvom mieste sa uvádza dedenie zo zákona. Tento právny dôvod dedenia sa uprednostňuje. Ak nenadobudne dedičstvo dedič zo závetu, nastupujú namiesto neho dedičia zo zákona. Zákon umožňuje dediť z oboch právnych dôvodov súčasne. Ak sa nadobudne zo závetu len časť dedičstva, nadobúdajú zvyšnú časť dedičia zo zákona. Prichádza to do úvahy vtedy, ak sa závet netýkal celého poručiťelovho majetku, a preto na zvyšujúcu časť jeho majetku sa budú vzťahovať ustanovenia o dedení zo zákona. Tento spôsob dedenia prichádza do úvahy i vtedy, keď poručiťelov závet obsahuje také znenie, ktoré odporuje právu nepomenuteľných dedičov na ich dedičský podiel, a preto je sčasti neplatný. Napriek tomu, že Občiansky zákonník dáva prednosť dedeniu zo zákona, tento postup dedenia prichádza do úvahy vtedy, keď poručiťel nezanechal žiaden závet, alebo závet, ktorý zanechal, je celkom alebo sčasti neplatný, alebo ak závetný dedič dedičstvo nenadobudol. Ak poručiťel vyhotovil o svojom majetku závet, v takom prípade má dedenie zo závetu prednosť pred dedením zo zákona.

Ak niektorý dedič zo závetu z akéhokoľvek dôvodu nenadobudne svoj podiel, jeho podiel nepripadne ostatným závetným dedičom, ale stáva sa predmetom dedenia zo zákona. Ak po smrti fyzickej osoby niet žiadneho dediča zo zákona ani zo závetu, dedičstvo nadobúda štát ako odúmrtí. Štát nadobúda vlastníctvo, práva a povinnosti po poručiťelovi zo zákona ku dňu smrti poručiťela. Odúmrtí nemôže štát odmietnuť. Aj štát, ktorému pripadlo dedičstvo, zodpovedá za poručiťelove dlhy a za primerané náklady jeho pohrebu rovnako ako dedič. Štát sa môže stať aj dedičom, ak mu poručiťel odkáže svoje dedičstvo závetom (napr. diela umelcov – na zachovanie aj pre ďalšie generácie). (Zdroj: www.aspi.sk)

Odmietnutie dedičstva

Dedič môže dedičstvo odmietnuť (v zákonom ustanovenej osobitnej forme a lehote – jeden mesiac). Lehota začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, keď súd (alebo notár, alebo súdny komisár) upovedomil dediča o práve dedičstvo odmietnuť a o následkoch odmietnutia. Lehotu možno z dôležitých dôvodov predĺžiť – napr. dedič sa zdržiava na neznámom mieste a jeho pobyt treba vypátrať. Prejav o odmietnutí dedičstva musí byť výslovný, jednoznačný a musí sa týkať celého dedičstva, resp. podielu, ktorý má určitému dedičovi pripadnúť. Dedič nemôže k odmietnutiu pripojiť výhrady alebo podmienky a takisto nemôže odmietnuť dedičstvo len sčasti (napríklad dedič má dedič zo závetu i zo zákona, nemôže dedičstvo odmietnuť len z jedného dôvodu a z druhého dedičstvo prijať). Pokiaľ dedič v pôvodnom konaní o dedičstve dedičstvo prijal, novoobjavený majetok poručiťela už nemôže odmietnuť. Tiež nemôže urobiť vyhlásenie o neodmietnutí novoobjaveného majetku, ak pôvodný majetok odmietol. Dedič môže dedičstvo odmietnuť len za seba. Dedičstvo môže odmietnuť len ten, kto má úplnú spôsobilosť na právne úkony. Ak ju nemá, musí byť zastúpený svojím zákonným zástupcom (otcom, matkou), prípadne opatrovníkom. Dedič, ktorý dedičstvo odmietol, nededí. Ak po ňom zostali osoby, ktorých dedičské právo závisí od toho, či dedič, ktorý dedičstvo odmietol, dedí alebo nie, v prípade jeho odmietnutia dedia tieto osoby. Ak poručiťelovo dieťa odmietne dedičstvo, dedia namiesto neho jeho deti, t. j. vnuci poručiťela.

Dedičská nespôsobilosť nastáva z dvoch dôvodov:

1. ak sa dedič dopustí úmyselného trestného činu proti poručiťelovi, jeho

manželovi, deťom alebo rodičom, nededí. Dôvodom dedičskej nespôsobilosti je iba trestný čin spáchaný úmyselne a musel smerovať proti poručiteľovi, jeho manželovi, deťom alebo rodičom (napr. dedič sa dopustil krádeže poručiteľovho majetku alebo úmyselne ublížil na zdraví týmto osobám). Pojem rodičia a deti netreba chápať iba v zmysle pokrvného príbuzenstva, pretože sem treba zahrnúť aj osvojiteľa a osvojenca.

2. ak sa dedič dopustí zavrhnutiahodného konania proti prejavu poručiteľovej poslednej vôle, nededí. Musí ísť o zásah do poručiteľovej vôle alebo proti nej, motivovaný dôvodmi, ktoré sú v rozpore s dobrými mravmi (napr. konanie spočívajúce v psychickom donútení alebo podvode, ktorým sa konajúci snaží poručiteľa pohnúť k určitému prejavu – snaží sa ovplyvniť vo svoj prospech alebo zamedziť poručiteľovi prejaviť poslednú vôľu).

Zavrhnutiahodným konaním môže byť aj zničenie závetu, jeho sfalšovanie alebo podvrhnutie iného závetu. Zavrhnutiahodného konania sa možno dopustiť aj po poručiteľovej smrti. V prípade, že došlo k zničeniu závetu z neďbanlivosti, takéto konanie nemožno považovať za hodné zavrhnutia.

Dedičská nespôsobilosť a jej právne následky prestávajú, ak poručiteľ dedičovi jeho konanie odpustil (môže to urobiť v akejkoľvek forme – závetom, výslovne alebo mlčky). Ak dôvod dedičskej nespôsobilosti vznikol po smrti poručiteľa (napr. zničením jeho závetu), k odpusteniu už nemôže dôjsť. Dedičská nespôsobilosť sa vzťahuje tak na dedičov zo zákona, ako aj zo závetu. Ak je *zákonný* dedič nespôsobilý dedič, dedia namiesto neho dedičia, ktorých dedičské právo závisí od toho, či táto osoba dedí, alebo nie. Keď je nespôsobilý dedič poručiteľov potomok, nadobúdajú jeho dedičský podiel jeho deti (vnuci poručiteľa). V prípade, keď je dedič *zo závetu* nespôsobilý dedič, dedia namiesto neho dedičia zo zákona. (Zdroj: www.aspi.sk)

Vydedenie je jednostranný právny úkon – prejav vôle poručiteľa, ktorým svojho potomka ako neopomenuteľného dediča vylučuje z dedenia na základe niektorého z taxatívne uvedeného dôvodu. Dôvod vydedenia musí byť výslovne uvedený. Ak by závet obsahoval iný dôvod, tak taký prejav by nemal právne následky.

Na platnosť právneho úkonu o vydedení sa vyžaduje písomná forma. Prejav o vydedení môže urobiť poručiteľ aj vlastnoručne pri dodržaní podmienok

ustanovených zákonom alebo ho môže zriadiť vo forme notárskej zápisnice. V jednej listine môže urobiť aj závet a doň zahrnúť aj ustanovenie o tom, že svojho potomka vylučuje z dedenia.

Poručiteľ môže vydediť potomka, ak:

- a) v rozpore s dobrými mravmi neposkytol poručiteľovi potrebnú pomoc v chorobe, v starobe alebo v iných závažných prípadoch (napr. živelná pohroma, ohrozenie života, zdravia alebo jeho majetku zásahom tretích osôb),
- b) o poručiteľa trvalo neprejavuje opravdivý záujem, ktorý by ako potomok mal prejavovať,
- c) bol odsúdený pre úmyselný trestný čin na trest odňatia slobody v trvaní najmenej jedného roka,
- d) trvalo vedie neusporiadaný život (napr. vedie záhaľčivý spôsob života, pravidelne sa živí páchaním trestnej činnosti, prípadne sa necháva vydržiať inou osobou, a tak vlastne vydáva seba, prípadne aj svoju rodinu mravnej skaze). (Zdroj: www.aspi.sk)

Zodpovednosť dediča za poručiteľove dlhy a náklady jeho pohrebu je vždy obmedzená výškou ceny nadobudnutého dedičstva. Ak je dedičov, ktorí neodmietli dedičstvo, viac, tak rozsah zodpovednosti každého z nich sa spravuje výškou ceny majetku, ktorý fakticky nadobudol, a nie podľa pomeru toho, čo predstavuje ich dedičský podiel.

V prípade, že výška dlhov, za ktoré dedič (dedičia) zodpovedá, je vyššia ako hodnota celého dedičstva, zákon umožňuje, aby sa celé dedičstvo prenechalo veriteľom bez toho, aby došlo k dedeniu. Zákon dáva prednosť, aby sa dedičia s veriteľmi dohodli o prenechaní dedičstva veriteľom na úhradu dlhov. Súd potom takúto dohodu schváli.

Štát, ktorému dedičstvo pripadlo, zodpovedá za poručiteľove dlhy a za primerané náklady jeho pohrebu rovnako ako dedič. Aj štát zodpovedá za dlhy poručiteľa iba do výšky ceny nadobudnutého dedičstva. Na uspokojenie veriteľov štát použije predovšetkým peňažné prostriedky, ktoré zostali po poručiteľovi. Ak nie je dostatok peňažných prostriedkov v majetku po poručiteľovi, štát na úhradu dlhu môže použiť veci, ktoré sú predmetom odúmrte. Ak veriteľ odmietne prijatie týchto vecí, môže štát navrhnúť likvidáciu dedičstva. (Zdroj: www.aspi.sk)

11.1 Dedenie zo zákona

Občiansky zákonník ustanovuje za zákonných dedičov osoby, ktoré sú poručiťelovi najbližšie. Ide o osoby, ktoré sú s ním v blízkom pokrvnom príbuzenstve, manželskom alebo inom blízkom osobnom pomere. Zväčša ide o osoby, ktoré spravidla žili s poručiťelom v spoločnej domácnosti a spoločne s ním užívali jeho majetok a ktoré sa často o neho alebo o jeho majetok starali.

Prvá skupina

V prvej skupine sa o dedičstvo delia rovnakým dielom manžel poručiťela a jeho deti. O podiel, ktorý nenadobudol niektorý z dedičov tejto skupiny, sa zväčšia podiely ostatných dedičov. Manžel môže zdediť v tejto skupine najviac jednu polovicu, ak spolu s ním dedí aspoň jeden poručiťelov potomok. V prípade, že poručiťelovo dieťa nededí (napr. zomrelo), alebo nie je spôsobilé dediť, alebo dedičstvo odmietne, po ňom uvoľnený podiel pripadne jeho žijúcim deťom (vnukom poručiťela), ktoré sa oň podelia rovnakým dielom. V prípade, že nededí ani vnuk (vnučka) poručiťela, podiel, ktorý by mu inak pripadol, sa tým uvoľňuje pre jeho dieťa, t. j. pre pravnuka poručiťela.

Druhá skupina

V tejto skupine dedí manžel poručiťela najmenej jednu polovicu, ak s ním dedí aspoň jeden z ďalších dedičov tejto skupiny; inak mu pripadne celé dedičstvo. Okrem manžela sú dedičmi v tejto skupine poručiťelov otec, matka a osoby, ktoré žili s poručiťelom najmenej po dobu jedného roka pred jeho smrťou v spoločnej domácnosti a ktorí sa z tohto dôvodu starali o spoločnú domácnosť alebo boli odkázaní výživou na poručiťela (pôjde o osoby, ktoré s poručiťelom prípadne ani nie sú v príbuzenskom pomere, ale žili s ním vo vzťahu, ktorý sa z hľadiska citového, mravného a hospodárskeho podobal rodinnému vzťahu a v niektorých prípadoch ho možno aj nahrádzal, napr. spolužitie druh a družka, spolužitie dospelých súrodencov, spolužitie poručiťela s nevlastnými deťmi ai.). Títo dedičia sa delia rovnakým dielom o druhú polovicu dedičstva. Do tejto skupiny možno zaradiť aj družku poručiťela, ak spĺňa podmienky ustanovené zákonom. Uvoľnený podiel po niektorej z týchto osôb druhej skupiny prirastá ostatným dedičom z tejto polovice, nie však manželovi poručiťela.

Tretia skupina

V uvedenej skupine dedia poručiťelovi súrodenci (brat, sestra). Na veľkosť

ich podielu nemá žiaden vplyv skutočnosť, či ide o súrodencov plnorodých (majú spoločných obidvoch rodičov) alebo o súrodencov polorodých (majú spoločného iba jedného z rodičov). Ďalej v tejto skupine dedia osoby, ktoré žili s poručiteľom najmenej po dobu jedného roka pred jeho smrťou v spoločnej domácnosti a ktorí sa z tohto dôvodu starali o spoločnú domácnosť alebo boli odkázaní výživou na poručiteľa. V tejto skupine nadobúdajú dedičia dedičstvo rovnakým dielom. Ak nededí niektorý zo súrodencov, na jeho miesto nastupuje jeho dieťa, t. j. poručiteľov synovec, resp. neter. Tí dedia však len podiel, ktorý by dedil ich bezprostredný predok.

Štvrtá skupina

Dedenie v štvrtej skupine prichádza do úvahy len za predpokladu, že dedičstvo nenadobudla žiadna z osôb povolaných za dediča v tretej skupine. Do štvrtej skupiny patria prarodičia poručiteľa. Ak nededí niektorá z týchto osôb, uvoľnený podiel pripadá ich deťom, t. j. poručiteľovmu strýkovi, resp. tete. Uvoľnený podiel po niektorom z prarodičov, ktorý nenadobudnú jeho deti, prirastá k podielu druhého z prarodičov zo strany poručiteľovho otca alebo zo strany poručiteľovej matky. Tým, že sa dedenie zo zákona uzaviera okruhom osôb štvrtej skupiny, ďalšie osoby ako dedičia zo zákona už nepriechádzajú do úvahy. (Zdroj: www.aspi.sk)

11.2 Dedenie zo závetu

Pri zriaďovaní závetu sa vždy musí dbať na dodržanie všetkých náležitostí, ktoré zákon vyžaduje na platnosť akéhokoľvek právneho úkonu, a okrem toho aj na dodržanie náležitosti vzťahujúcich sa na prejav poručiteľovej vôle pre prípad jeho smrti. Poručiteľov závet sa uplatní až v čase, keď on už nežije, a preto už nebude možné prostredníctvom neho zistiť, či vôbec zamýšľal závet zriadiť, prípadne čo jeho zriadením sledoval (čo ním chcel dosiahnuť). Zákon pri všetkých druhoch závetu vyžaduje písomnú formu a uvedenie dňa, mesiaca a roka, keď bol podpísaný. Závet môže platne zriadiť iba ten poručiteľ, ktorý má plnú spôsobilosť vlastnými úkonmi nadobúdať práva a brať na seba povinnosti. Môže ho vyhotoviť vlastnoručne alebo v inej písomnej forme, alebo ho môže zriadiť vo forme notárskej zápisnice.

Vlastnoručný závet (holograf) je závet, ktorého celý obsah napísal poručiteľ vlastnou rukou a na záver ho vlastnoručne podpísal a uviedol deň, mesiac

a rok, keď ho podpísal. Vlastnoručný podpis nemožno nahradiť faksimile (podpisom urobeným pomocou pečiatky) poručiťľa, ktoré inak bežne používa, alebo iným spôsobom. Inak by bol závet neplatný. Odporúča sa závet podpisovať plným menom a priezviskom a u vydatých žien aj rodným priezviskom. Ak poručiťľ napísal závet napr. písacím strojom alebo ho napísal niekto iný, musí ho vlastnou rukou podpísať a pred dvoma svedkami súčasne prítomnými výslovne prejaviť, že listina obsahuje jeho poslednú vôľu, pričom takisto svedkovia musia závet podpísať (a uviesť deň, mesiac a rok, kedy bol závet podpísaný). Inak by bol závet neplatný.

Poručiťľ, ktorý nemôže čítať alebo písať, môže prejaviť svoju poslednú vôľu v listine, ktorá musí byť vyhotovená pred tromi súčasne prítomnými svedkami a musí mu byť prečítaná. Predčítaťľ, ktorý síce môže byť svedkom, však nesmie byť zároveň aj pisateľom závetu. Poručiťľ musí pred svedkami potvrdiť, že listina obsahuje jeho poslednú vôľu. V listine musí byť uvedené, že poručiťľ nemôže čítať alebo písať a ďalej to, kto listinu napísal, kto ju nahlas prečítal a akým spôsobom poručiťľ potvrdil, že listina obsahuje jeho pravú vôľu. Dôležitou podmienkou je i to, že svedkovia musia byť prítomní po celý čas spisovania závetu a že túto listinu musia podpísať. Nedodržanie zákonom ustanovených podmienok by malo za následok neplatnosť závetu. Svedkami v tomto prípade môžu byť len osoby, ktoré sú spôsobilé na právne úkony. Nemôžu nimi byť osoby slepé, hluché, nemé, tie, ktoré nepoznajú reč, v ktorej sa prejav vôle robí, a osoby, ktoré majú podľa závetu dedič.

Pri spisovaní závetu nemôže pôsobiť dedič zo závetu ani zákonný dedič ako úradná osoba, svedok, pisateľ, tlmočník alebo predčítaťľ. Každý občan, ktorý je spôsobilý zriadiť závet, môže ho zriadiť aj vo forme notárskej zápisnice. Svoju poslednú vôľu prejaví ústne do notárskej zápisnice, ktorú spíše notár. Listina sa uloží u notára. *Maloletí, ktorí dovŕšili 15 rokov veku*, môžu prejaviť poslednú vôľu *jedine vo forme notárskej zápisnice*. Osoby nevidomé, hluché, ktoré nemôžu čítať alebo písať, môžu prejaviť poslednú vôľu do notárskej zápisnice, alebo môžu zriadiť závet sprísnenou formou napísanou cudzou rukou (alograf). *Nevidomé osoby* môžu prejaviť poslednú vôľu tiež pred tromi súčasne prítomnými svedkami v listine, ktorá bude prečítaná. *Nepočujúce osoby*, ktoré nemôžu čítať alebo písať, môžu prejaviť poslednú vôľu formou notárskej zápisnice alebo pred tromi súčasne prítomnými svedkami ovládajúcimi znakovú reč, a to v listine, ktorá sa musí tlmočiť do znakovkej reči.

V listine musí byť uvedené, že poručiteľ nemôže čítať alebo písať, kto listinu napísal, kto nahlas prečítal a akým spôsobom poručiteľ potvrdil, že listina obsahuje jeho pravú vôľu. Obsah listiny sa musí po jej spísaní pretlmočiť do znakovej reči; aj toto sa musí v listine uviesť. Listinu musia svedkovia podpísať.

Ak poručiteľ chce závetom urobiť poslednú vôľu o svojom majetku, musí v ňom určiť dedičov (fyzickú alebo právnickú osobu). V závete môže povolať viac dedičov a určiť ich podiely v pomere k celému dedičstvu alebo ich vyjadriť zlomkom či percentom.

V prípade, keď poručiteľ podiely dedičov neurčil, platí, že podiely dedičov sú rovnaké. Ak závetom rozhodol len o časti svojho majetku, potom zostávajúcu časť poručiteľovho majetku budú dediť dedičia zo zákona.

Neopomenuteľnými dedičmi sú iba potomkovia poručiteľa (deti, vnuci, pravnuci), pokiaľ môžu dediť v prvej skupine. Zákon však rozlišuje veľkosť povinného podielu maloletých a plnoletých potomkov. Manžel nepatrí medzi neopomenuteľných dedičov (chráni ho bezpodielové spoluvlastníctvo). Pre určenie výšky povinného podielu neopomenuteľného dediča je rozhodujúci stav dedičstva v čase poručiteľovej smrti (nie teda stav v čase zriadenia závetu). Veľkosť povinného podielu závisí od počtu dedičov, ktorým by dedičstvo ako dedičom prvej skupiny pripadlo. (Zdroj: www.aspi.sk)

Zrušenie závetu

Najjednoduchší spôsob zrušenia závetu je zničenie listiny, na ktorej je závet napísaný, poručiteľom. Zákon rozlišuje *zrušenie závetu* a *odvolanie závetu*. Pri odvolaní závetu je predpísaná písomná forma. Poručiteľ môže listinu, ktorá obsahuje odvolanie závetu, napísať sám, podpísať ju a uviesť deň, mesiac a rok, keď ju podpísal. Odvolanie môže urobiť aj vo forme notárskej zápisnice pred ktorýmkoľvek notárom. Poručiteľ môže doterajší závet zrušiť aj tým, že zriadi nový závet, ktorý sa svojím obsahom odlišuje od doterajšieho závetu tak, že niet pochyb o tom, že poručiteľ pre prípad smrti naložil so svojím majetkom inak. (Zdroj: www.aspi.sk)

AKTIVITA č. 8

Názov: Tvrdenia

Cieľ: Upevňovanie učiva na tému dedenie

Kľúčové kompetencie: informačné, tvorivé myslenie, kognitívne – riešenie problémov

Pomôcky: papiere s tvrdeniami, pero (tvrdenia je možné pripraviť na tabuľu, prípadne na interaktívnu tabuľu)

Práca v triede: individuálna (skupinová)

Čas: 10 minút

Zadanie: Na tejto hodine si zopakujeme tému dedenie. Pracovať budeme individuálne (v skupinách). Každý (každá skupina) dostane papiere, na ktorých sú uvedené vety – tvrdenia. Vašou úlohou bude určiť, či je tvrdenie pravdivé, alebo nepravdivé.

Postup: Žiakom rozdáme papiere s tvrdeniami. Ich úlohou bude určiť, či je tvrdenie pravdivé, alebo nepravdivé. Ak je tvrdenie pravdivé, je potrebné, aby žiaci podčiarkli slovo áno, ak je tvrdenie nepravdivé, podčiarknu slovo nie.

Reflexia: Rozumel som tvrdeniam? Vyskytlo sa tvrdenie, na ktoré som nevedel odpovedať? Ktoré to bolo?

Záver: Na záver učiteľ prečíta každé tvrdenie a žiaci si skontrolujú, či odpovedali správne. Počas kontroly môže učiteľ zadávať ďalšie otázky na zopakovanie. Pri nesprávnych tvrdeniach treba nechať žiakov, aby ich sami upravili tak, aby boli správne.

Poznámka autorky: Pri skupinovej práci je vhodné pripraviť tabuľku, do ktorej môže učiteľ zapisovať body. Učiteľ prečíta tvrdenie a odovzdá slovo každej skupine. Po odpovediach všetkých skupín zapíše body do tabuľky.

K tvrdeniu, ktoré bolo nesprávne, sa vráti a so žiakmi rozanalyzuje, ako má byť správne naformulované. Aj tu je možné ponechať jednotlivým skupinám priestor na to, aby uviedli správnu odpoveď, a až potom prideliť body aj za správnu formuláciu.

Tvrdenia z časti dedenie:

1. Dedičstvo možno nadobudnúť ešte pred smrťou poručiteľa. áno – nie
2. Dedí sa zo zákona, zo závetu alebo z oboch týchto dôvodov. áno – nie
3. Ak poručiteľ zanechal závet na časť majetku, zvyšujúcu časť dedia dedičia zo zákona. áno – nie
4. Štát, ktorému pripadlo dedičstvo, nezodpovedá za poručiteľove dlhy. áno – nie
5. Dedič môže odmietnuť dedičstvo aj len sčasti. áno – nie
6. Dedičská nespôsobilosť nastáva z dôvodu, ak sa dedič dopustí úmyselného trestného činu proti poručiteľovi, jeho manželovi, deťom alebo rodičom a ak sa dedič dopustí zavrhnutiahodného konania proti prejavu poručiteľovej poslednej vôle. áno – nie
7. Dedičská nespôsobilosť a jej právne následky neprestávajú ani vtedy, ak poručiteľ dedičovi jeho konanie odpustil. áno – nie
8. Poručiteľ môže vydediť potomka len základe dôvodov stanovených zákonom. áno – nie
9. Dedič zodpovedá za poručiteľove dlhy len do výšky nadobudnutého dedičstva. áno – nie
10. Štát, ktorému dedičstvo pripadlo, nezodpovedá za poručiteľove dlhy. áno – nie
11. Pri dedení zo zákona v prvej skupine dedí manžel poručiteľa, otec, matka a osoby, ktoré žili s poručiteľom najmenej po dobu jedného roka pred jeho smrťou v spoločnej domácnosti a ktorí sa z tohto dôvodu starali o spoločnú domácnosť alebo boli odkázaní výživou na poručiteľa. áno – nie
12. Pri dedení zo zákona v štvrtej skupine dedia prarodičia poručiteľa. áno – nie
13. Závet napísaný poručiteľovou vlastnou rukou nazývame, že bol napísaný holograficky. áno – nie
14. Vlastnoručný podpis na záвете možno nahradiť faksimile. áno – nie
15. Predčitateľ v prípade písania závetu pre poručiteľa, ktorý nemôže čítať alebo písať, môže byť zároveň aj pisateľom. áno – nie
16. Svedkami pri písaní závetu nemôžu byť osoby slepé, hluché, nemé, tie, ktoré nepoznajú reč, v ktorej sa prejav vôle robí, a osoby, ktoré majú podľa závetu dediť. áno – nie

17. Maloletí, ktorí dovŕšili 15 rokov veku, môžu prejaviť poslednú vôľu holograficky. áno – nie
18. Nevidomé osoby a osoby nepočujúce nemôžu žiadnym spôsobom preja-
viť svoju poslednú vôľu. áno – nie
19. Neopomenuteľnými dedičmi sú iba potomkovia poručiteľa (deti, vnuci,
pravnuci). áno – nie
20. Pre určenie výšky povinného podielu neopomenuteľného dediča je roz-
hodujúci stav dedičstva v čase poručiteľovej smrti (nie teda stav v čase
zriadenia závetu). áno – nie

Správne riešenie:

1. nie; 2. áno; 3. áno; 4. nie; 5. nie; 6. áno; 7. nie; 8. áno; 9. áno; 10. nie; 11.
nie; 12. áno; 13. áno; 14. nie; 15. nie; 16. áno; 17. nie; 18. nie; 19. áno; 20. áno

AKTIVITA č. 9

Názov: Dedenie

Cieľ: Upevniť si učivo o dedení. Zorientovať sa pri určovaní dedičských po-
dielov pri dedení

Kľúčové kompetencie: informačné, tvorivé myslenie, kognitívne – riešenie
problémov

Pomôcky: papiere so zadaniami, pero (tvrdenia je možné pripraviť na tabuľu,
prípadne na interaktívnu tabuľu)

Práca v triede: skupinová

Čas: 15 minút

Zadanie: Budete riešiť konkrétne úlohy z oblasti dedenia. Vašou úlohou bude
na základe zadanej situácie rozhodnúť, kto bude dedič a v akých podieloch.

Postup: Žiakom rozdáme papiere s konkrétnymi situáciami, na základe kto-
rých určia, kto bude v danej situácii dedič a v akom pomere.

Reflexia: Rozumel som úlohe? Bolo niečo, čomu som neporozumel? Čo?

Záver: Na záver učiteľ spolu so žiakmi skontroluje riešenia a vyhodnotí prá-
cu žiakov. Pri kontrole môže rozšíriť opakovanie o ďalšie otázky, a tak učivo
dedenie zopakovať.

Poznámka autorky: Odporúčame postup pri výpočte zapisovať (kvôli pre-
hľadnosti) na tabuľu. Výborne pomôže interaktívna tabuľa.

Vyriešte úlohy:

1. V tomto roku zomrela 70-ročná žena. Bola slobodná, deti nemala. Žila sama. Z jej príbuzných žil len 62-ročný brat, ktorý mal dve deti. Bratove dcéry mali 40 rokov a 35 rokov. Okrem nich žili ešte deti sestry poručiťky, ktorá zomrela v roku 2001. Sestra bola do svojej smrti vydatá. Mala 1 syna a 1 dcéru. Jej syn zomrel v roku 2008, zanechal tri deti, všetky maloleté. Jej dcéra žije a má 1 maloleté dieťa. Dedičská podstata mala hodnotu 46 500 eur. Závet sa nenašiel.
Kto bude dediť a v akých podieloch?
2. Zomrela 65-ročná vdova. Mala jediná dcéru, ktorú platne vydedila. Táto dcéra mala manžela a 2 deti. Jedno z nich bolo v čase smrti plnoleté, 1 bolo maloleté. Listina o vydedení neobsahovala vetu o tom, že poručiťka vzťahuje následky vydedenia aj na dcériných potomkov. Dedičská podstata mala hodnotu 46 500 eur.
Kto bude dediť a v akých podieloch?
3. V ktorej skupine dedí osoba, ktorá žila s poručiťkom najmenej po dobu jedného roka pred smrťou v spoločnej domácnosti, ak poručiť bol vdovec a sirota? (Briestenský, Strapáková, 1999)
4. Zomrela stará mama, ktorá žila s manželom, mali dve deti, tretie dieťa im zomrelo, zostali však po ňom dve vnúčence. Závet neexistuje.
Kto a aký diel bude dediť? (Briestenský, Strapáková, 1999)
5. Pán Novák bol vdovec a mal 4 dospelé deti. Všetky deti sa osamostatnili – nežili s pánom Novákom v rodinnom dome. Susedka pani Veselá bola tiež vdova a mala dve dospelé deti, ktoré s ňou tiež nebývali. Občas zabehla k susedovi Novákovi a pomohla mu upratovať, zbehla k nemu na kus reči, pomáhala mu, keď bol chorý. Aj pán Novák pomáhal pani Veselej, ako vedel. Obom sa svadba na staré kolená zdala smiešna a žiť spolu bez svadby považovali za hriech. Dedko Novák zomrel. Závet nezanechal. Deti pána Nováka sa začali predháňať v dokazovaní, kto ho koľkokrát navštívil. Deti pani Veselej ju zase presviedčali, že má nárok na dedičstvo, keďže sa o pána Nováka starala.
Kto bude dediť a aký bude podiel? (Briestenský, Strapáková, 1999)
6. Pani Hromadová zanechala nasledovný závet:
Podpísaná Etela Hromadová, narodená 23. 8. 1920, bytom Pliešovce, Tulipánová 13, pre prípad svojej smrti zriaďujem tento závet:

Svojej dcére Magdaléne Rozumnej, rod. Hromadovej, narodenej 11. 05. 1944, bytom Lučenec, Slnečná 11, zanechávam celú svoju knižnicu a písací stroj značky ANTIQUE, výrobné číslo 211/25, rok výroby 1925.

Svojmu synovi Jurajovi Hromadovi, narodenému 01. 02. 1947, bytom Trenčín, Kúpeľná 38, zanechávam svoju zbierku známok a starožitné hodiny značky SORERO, rok výroby 1901.

Etela Hromadová

Je uvedený závet platný? Svoju odpoveď odôvodnite! (Briestenský, Strápková, 1999)

Správne riešenie:

1. Dediť bude brat a sestra rovným dielom ($46\,500 : 2 = 23\,250$ €), ale keďže sestra zomrela, jej podiel budú dediť rovným dielom jej deti – syn a dcéra ($23\,250 : 2 = 11\,625$ €). Keďže syn zomrel, tak jeho podiel budú dediť jeho tri deti rovným dielom ($11\,625 : 3 = 3\,875$ €);
2. Vzhľadom na to, že v listine o vydedení vdova neuviedla, že následky vydedenia sa vzťahujú aj na dcérine deti, tak dediť budú deti po vydedenej dcére rovnako ($46\,500 : 2 = 23\,250$ €);
3. 2. skupina;
4. Manžel dedí polovicu. Druhá polovica, ktorá ostala, sa delí rovným dielom medzi manžela a 3 deti. Podiel, ktorý prináležal synovi, ktorý zomrel, sa rovným dielom rozdelí medzi jeho deti (teda vnúčence zomrelej starej mamy);
5. Dediť budú 4 deti pána Nováka rovným dielom (každý $\frac{1}{4}$);
6. V závete chýba presný deň, mesiac a rok, keď bol závet podpísaný, a preto je neplatný.

AKTIVITA č. 10

Názov: Rozprávka

Cieľ: Záverečné zhrnutie učiva z občianskeho práva

Kľúčové kompetencie: informačné, tvorivé myslenie, kognitívne – riešenie problémov, interpersonálne (sociálne)

Pomôcky: na tabuli napísané názvy všetkých tém občianskeho práva (možnosť využiť interaktívnu tabuľu)

Práca v triede: frontálna

Čas: 30 minút

Zadanie: Oboznámili sme sa s ďalším odvetvím práva, s občianskym právom. Na tejto hodine si občianske právo zopakujeme, a to formou rozprávky.

Používajte preto všetky prvky, ktoré rozprávka má. Rozprávku môže ukončiť až ten žiak, ktorý bude hovoriť o poslednej téme *zrušenie závetu*. Do rozprávky musí prispieť každý z vás. Jej obsahom bude celé učivo občianskeho práva.

Postup: Žiaci sedia v laviciach. Rozprávku môže začať učiteľ a potom určí, ktorým žiakom bude pokračovať (žiaci pokračujú v takom poradí, ako sedia v jednotlivých radoch). Takýmto spôsobom sa všetci vystriedajú.

Poznámka autorky: V prípade, že žiaci vynechajú z učiva veľmi veľa podtém, zasiahne učiteľ a vráti ich k tej časti, ktorú preskočili.

Žiaci využívajú prvky rozprávky (priamu reč, dialógy ap.). Treba popustiť uzdu fantázii žiakov, ale pritom trvať na správnych formuláciách (žiaci nesmú opakovať učivo so zlými údajmi a nepravdivými tvrdeniami!!!).

Každý žiak musí povedať súvislú vetu (nielen spojku), v ktorej musia byť zakomponované určité vedomosti. Poslednú repliku z rozprávky môže povedať až žiak, ktorý sa dostane k časti *zrušenie závetu*. Učiteľ si robí poznámky o práci žiakov.

Reflexia: Ako som sa cítil pri rozprávke? Bolo náročné zakomponovať do rozprávky vedomosti? Mal som ich dostatok?

Mal som medzery vo vedomostiach? Ktoré časti učiva som vôbec neovládal? Kto vedel najviac?

Záver: Učiteľ rozanalyzuje celú aktivitu. Pochváli žiakov, ktorí do rozprávky prispeli najväčším počtom viet – vedomostí.

Ako na to?

učiteľ: „Kde bolo, tam bolo, bolo raz jedno občianske právo“,

žiak: „občianske právo malo dvoch súrodencov – občianske právo hmotné a občianske právo procesné“,

žiak: „občianske právo hmotné vyrástlo z občianskeho zákonníka“,

žiak: „občianske právo procesné zase vyrástlo z občianskeho súdneho poriadku“

žiak: „občianske právo hmotné sa staralo o spoločenské vzťahy *osobnej a majetkovej povahy*“

žiak: „a aby toho nemalo málo, tak upravovalo aj vzťahy medzi fyzickými

osobami (občanmi) navzájom, fyzickými a právnickými osobami a medzi fyzickými a právnickými osobami na jednej strane a štátom na druhej strane“

žiak: „a stále mu len pridávali prácu a chceli, aby riešilo aj niektoré ďalšie spoločenské *vzťahy nemajetkového charakteru* (napr. ochrana autorských práv – literárne, vedecké, umelecké diela; patenty, vynálezy, ochranné známky a pod.)“

žiak: „a myslíte si, že mu potom už dali pokoj? Ale kdeže, ešte mu na starosť hodili aj to, aby riešil vzťahy súvisiace s *ochranou osobnosti*“...

žiak (na záver): „a všetci žijú až dodnes, kým poručiteľ svoj doterajší závet nezruší s tým, že zriadi nový závet“

Zoznam bibliografických odkazov

BABITZ, M. a kol. 2002. *Zmaturuj z náuky o spoločnosti*. Brno : Gaphihal, s. r. o., 2002. ISBN 80-7358-013-6.

BOCKOVÁ, A., ĎURAJKOVÁ, D., FEKETE OVÁ, K., SAKÁČOVÁ, Z. 2013. *Náuka o spoločnosti*. Bratislava : SPN, 2013. ISBN 80-10-00388-3.

BRIESTENSKÝ, L., STRAPÁKOVÁ, Z. 1999. *Občianske právo (Právo pre každého III)*. 1. vydanie. Pre nadáciu otvorenej spoločnosti vydal Jaspis, 1999. ISBN 80-85576-22-8.

ĎURAJKOVÁ, D., KOPECKÁ, H., VARGOVÁ, D. 2011. *Občianska náuka pre 3. ročník gymnázia*. Bratislava : SPN – Mladé letá, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-10-02052-2.

FEKETE, I. 2007. *Občiansky zákonník (komentár)*. Bratislava : Epos, 2007. ISBN 978-80-8057-688-2.

KOPÁL, E., BAČOVÁ, Z. 2008. *Náuka o spoločnosti (krok za krokom k maturite)*. Bratislava : Fragment, s. r. o, 2008. ISBN 978-80-8089-171-8.

LAZAR, J. a kol. 2004. *Základy občianskeho hmotného práva*. Druhé prepracované vydanie. 1. zväzok. Univerzitná knižnica v Bratislave, 2004. ISBN 80-89047-89-0.

PALKO, M. a kol. 1997. *Učebné texty z právnej náuky pre 3. ročník obchodných akadémií*. Bratislava : MPC, 1997. ISBN 80-8052-021-6.

VOJČÍK, P. a kol. 2004. *Základy práva*. Nitra : ENIGMA, 2004. ISBN 80-89132-08-1.

Internetové zdroje:

www.aspi.sk.

www.najpravo.sk/zakony/najfrekventovanejsie-zakony-v-platnom-zneni-obciansky-zakonnik.html

PRÍLOHA

1. Ako sa volá osoba, ktorá je v rámci záväzkového vzťahu povinná niečo dať, niečo konať, niečoho sa zdržať alebo niečo strpieť?

- a) veriteľ b) dlžník c) poručiteľ
(dlžník)

2. Záväzky môžu vzniknúť zo zmlúv, v dôsledku porušenia povinností, z bezdôvodného obohatenia, rozhodnutia súdov.

- a) správne b) nesprávne
(správne)

1. Ako sa volá osoba, ktorá je v rámci záväzkového vzťahu oprávnená požadovať od druhej osoby v tomto vzťahu niečo dať, niečo konať, niečoho sa zdržať alebo niečo strpieť?

- a) dlžník b) poručiteľ c) veriteľ
(veriteľ)

2. Vymenujte subjekty záväzkového vzťahu!

(fyzická osoba, právnická osoba, štát)

